

Dr. H. BAVINCK

—

DE OFFERANDE DES LOFS

OVERDENKINGEN VOOR EN
NA DE TOELATING TOT HET
- HEILIGE AVONDMAAL -

TIENDE DRUK

J. H. KOK - 1920 - KAMPEN

BIBLIOTHEEK

PThU

Oudestraat 6, Kampen

071108

Ter Gedachtenis

aan

Christina Jacoba van Hare

bij gelegenheid ^{harer} ~~haar~~ Geloofsbelijdenis

op *26 Maart 1922.*

Namens den Kerkeraad,

J. Ousema

Dienaar des Woords.

Keelings den *26 Maart* 1922.

BIBLIOTHEEK THU-KAMPEN

0014 4013

Ter Gedschichten

Christen Jacob de Vries

in geseind - Gedebedenis

de vries

de vries

de vries

de vries

De Offerande des Lofs

Overdenkingen voor en na de toelating tot het
Heilige Avondmaal.

VOORBERICHT, VOOR DEN TWEEDEN DRUK.

DOOR

Dr. H. BAVINCK

TIENDE DRUK

UITGAVE VAN J. H. KOK TE KAMPEN.

De Offerande des Lots

Overzichten van voor- en na de toelating tot het
Heilige Avondmaal.

1808

Dr. H. BAVINCK

LEZERS-DRUK

Uitgegeven van J. H. KOK te Kampen.

VOORBERICHT VOOR DEN TWEEDEN DRUK.

De gunstige ontvangst, welke aan deze *Overdenkingen* vóór en na de toelating tot het Heilige Avondmaal ten deel viel, ging de verwachting van Schrijver en Uitgever ver te boven. Binnen een viertal weken was de eerste, vrij aanzienlijke oplage uitverkocht. Thans verschijnt weer een nieuwe druk, die wel eenvoudiger is van uitvoering en goedkooper van prijs, maar in den inhoud geen verandering heeft ondergaan.

Slechts zij nog met een enkel woord hier medegedeeld, dat, gelijk ieder lezer trouwens terstond begreep, de titel voor deze overdenkingen aan Hebr. 13 : 15 werd ontleend. *Laat ons*, zoo wekt daar de Apostel zijne medechristenen op, *laat ons dan door Hem altijd Gode offeren eene offerande des lofs, dat is de vrucht der lippen, die zijnen naam belijden.* In onderscheiding van de vromen des Ouden Verbonds, die bij het brengen hunner offers aan gezette tijden gebonden waren, hebben de geloovigen des Nieuwen Testaments het onschatbare voorrecht, om hunne offeranden Gode op te offeren *ten allen tijde.* Zij mogen dat doen, omdat zij die offeranden brengen door Christus, die door zijne ééne, volmaakte offerande al zijn volk geheiligd en bekwaamd heeft. En zij kunnen het doen, wijl hunne offeranden niet meer bestaan, in het slachten van dieren en het storten van bloed, maar

in het Gode toebrengen van aanbidding en dank voor de overvloedige zegeningen, die Hij in Christus hun schonk. Hun leven behoort daarom te zijn een aanhoudend lofoffer, bestaande in belijdenis van den naam des Heeren.

Mogen daaraan door den Geest des Heeren deze overdenkingen voor velen dienstbaar worden gemaakt!

BAVINCK.

VOORBERICHT VOOR DEN TWEEDEN DRUK

De vijfde druk dezer *Overdenkingen* werd nauwkeurig herzien en bovendien hier en daar een weinig vermeerderd. De stof, die bij de vorige uitgaven in het tweede hoofdstuk vervat was, werd eenigszins breder uitgewerkt en daarom thans over twee hoofdstukken verdeeld. Overigens ondergingen inhoud en strekking van dit boekske geen verandering.

BAVINCK.

---

1. De grondslag der belijdenis.

En Ik zal mijn verbond oprichten tusschen mij en tusschen u, en tusschen uwen zade na u in hunne geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot eenen God, en uwen zade na u. Genesis 17 : 17.

Het verbond der genade ligt onwankelbaar vast in Gods eeuwige ontfermingen.

In het eerste verbond, dat vóór den val werd opgericht, kwam God tot den mensch met den eisch der gehoorzaamheid, en beloofde hem het eeuwige leven en de hemelsche zaligheid eerst na volkomen volbrenging der wet. Dit verbond rekende dus met den wil en het werk van den mensch, het rustte voor een deel in zijne hand, en was daarom wankel en verbreekbaar.

Maar het verbond der genade, dat voor de eerste maal in de moederbelofte werd afgekondigd, heeft zijn grondslag en vastigheid alleen in den genaderaad Gods. Al komt het woord verbond in die belofte nog niet voor, de zaak zelve, die door het woord wordt aangeduid, ligt er geheel in begrepen. Want voordat de mensch door zijne overtreding een verbond van vriendschap met Satan heeft aangegaan, treedt God tusschenbeide, stelt vijandschap voor de gesloten vriendschap in de plaats en brengt in het zaad de vrouw den mensch weer naar zijne zijde over. Het verbond der genade is dus geheel van God uitgegaan. Hij brengt het zelf geheel en al tot stand; het rust daarom ook niet in den mensch en is van zijn goedvinden niet afhankelijk. Het is eeuwig, onveranderlijk, onwankelbaar

als God zelf. Bergen zullen wijken en heuvelen zullen wankelen, maar mijne goedertierenheid zal van u niet wijken en het verbond mijns vredes zal niet wankelen, zegt de Heere, uw Ontfermer.

In dit verbond is God de eerste en de laatste, het begin en het einde, de alpha en de omega. Op wonderschoone wijze handhaaft het de volstreckte souvereiniteit Gods in het gansche werk der zaligheid. Want van den aanvang af tot aan zijne voleinding toe komt er niets bij en niets in van den mensch. De verlossing is het Goddelijk werk bij uitnemendheid, een werk van den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest. Alle roem is uitgesloten; de glorie komt eeniglijk Gode toe, die, gelijk de Schepper, zoo ook de Herschepper aller dingen is.

Daarom is het een verbond van genade, van louter genade. In de Goddelijke deugd der genade heeft dit verbond zijn oorsprong, gaven der genade heeft het tot inhoud; verheerlijking der genade is het einddoel ervan. God is het, die dit welgeordende en eeuwige verbond heeft ingesteld; die den door de zonde van Hem verwijderden mensch erin opneemt; die al de weldaden des verbonds hem deelachtig maakt; die in den weg des verbonds hem wandelen doet en hem door dit verbond henen tot de hemelsche zaligheid leidt.

De vastigheid van dit verbond is de reden, waarom het meermalen in de Heilige Schrift als een testament wordt voorgesteld. Het is geen wederzijdsch verdrag; het is niet gelijk aan eene overeenkomst tusschen twee personen, die deze, na wikken en wegen, met gemeen overleg en na onderling goedvinden, tot stand weten te brengen. Maar het verbond der genade is eene inzetting, een genadige beschikking Gods, eene gave in Christus. Gelijk de Vader mij het koninkrijk heeft verordineerd, zeide Jezus, alzoo verordineer Ik het ulieden.

Als bij testament, in den weg eener laatste, vrije beschikking, in den vorm van eene erfenis, komen de Goddelijke zegeningen van dit verbond ons toe, buiten en zonder onzen wil. Het is de kostelijkste gave, de volmaaktste gift, welke van boven tot ons nederdaalt van den

Vader der lichten, bij wien geen verandering is noch schaduw van omkeering.

En ziet eens, welke en hoedanige goederen den inhoud uitmaken van dit vrije en eeuwige verbond. Zij vormen samen een rijk van geestelijke en stoffelijke, van hemelsche en aardsche, van eeuwige en tijdelijke zegeningen. Er wordt daarin voor den mensch een volheid van zaligheid, een fontein van heil, een springader van leven ontsloten. De eene genade wisselt de andere af en wordt op haar beurt door eene nieuwe genade vervangen. Uit de volheid van Christus ontvangen wij genade voor genade.

Geestelijke weldaden zijn het in de eerste plaats, die den mensch in dit verbond worden geschonken. Want vóór alle dingen kwam Christus op aarde, om te zoeken en zalig te maken, wat verloren was. Hij trad niet op als hervormer der maatschappij, als politiek leider des volks, als kunstenaar of wereldwijze. Maar Zaligmaker was zijn naam en zijn ambt. Daartoe heeft de Vader Hem met zijnen Geest gezalft, om een blijde boodschap te brengen den zachtmoedigen, om te verbinden de gebrokenen van hart, om den gevangenen vrijheid uit te roepen en den gebondenen opening der gevangenis, om uit te roepen het jaar van het welbehagen des Heeren.

Geestelijke zegeningen zijn het daarom bovenal, waarmede de gemeente door den Vader van onzen Heere Jezus Christus in den hemel gezegend wordt. In de gemeenschap met Christus worden vergeving en wedergeboorte, geloof en bekeering, heiligmaking en volharding het deel der geloovigen. Beide hun bewustzijn en hun zijn, hun staat en hun stand worden door den Geest van Christus vernieuwd. Zij zijn andere menschen geworden door den Geest, die in hen woont; zij zijn niet van beneden, maar van boven; zij worden uit God geboren, door Hem tot kinderen aangenomen, en voor de hemelsche erfenis bestemd. Het oude is bij hen voorbijgegaan; ziet, het is alles nieuw geworden.

Maar met deze geestelijke en eeuwige zegeningen gaan ook aardsche en tijdelijke gepaard. Hemel en aarde, geest en stof, ziel en lichaam, hangen toch veel te nauw samen,

dan dat volstreckte scheiding mogelijk zou zijn. In het heerlijk beeld der toekomst, dat de profetie des Ouden Testaments voor onze oogen ophangt, wordt ons niet alleen vertoond, dat Israël een heilig volk zal zijn, hetwelk de Heere zich ondertrouwt in eeuwigheid en dat Hij van alle onreinheid reinigen en met een nieuw hart begiftigen zal, maar in de profetie is ook de belofte vervat, dat Israël onder den Vredevorst uit Davids huis veilig zal wonen, eene vroeger ongekende welvaart en eene buitengewone vruchtbaarheid der aarde genieten zal.

En zoo voegt ook het Nieuwe Testament de lichamelijke en de geestelijke zegeningen saam. Wel legt het op de laatste den nadruk. Eerst moet het koninkrijk met zijne gerechtigheid worden gezocht; en dat koninkrijk wordt het deel reeds hier op aarde van hen, die het Evangelie van Christus gelooven en zich met waren harte tot God bekeeren. Want het wordt in de eerste plaats binnen in de harten gesticht en bestaat niet in spijs of drank, maar in rechtvaardigheid en vrede en blijdschap door den Heiligen Geest.

Doch wie dat koninkrijk als een parel van groote waarde heeft gezocht en gevonden, dien worden ook daarna alle andere dingen in den schoot geworpen. Zulk een behoeft niet meer, op de wijze der Heidenen, bezorgd te zijn en angstig te vragen: wat zullen wij eten, of wat zullen wij drinken, of waarmede zullen wij ons kleeden? Want zijn hemelsche Vader weet, dat hij alle deze dingen behoeft. Die zijn eigen Zoon niet heeft gespaard maar voor schuldigen heeft overgegeven, zal voorts met Hem ook alle dingen schenken. De haren van hun hoofd zijn alle geteld. Hun brood is zeker en hun water gewis. Wie Jezus wil volgen, moet wel alles verlaten, maar hij ontvangt in dit leven reeds vaders en moeders, broeders en zusters, vrienden en akkers terug en in de toekomstige eeuw nog het eeuwige leven. De godzaligheid is een groot gewin met vergenoeging; zij is tot alle dingen nut hebbende de belofte van dit en van het toekomstige leven.

Al deze weldaden des verbonds zijn saamgevat in de ééne groote belofte, dat God onze God zal zijn, en de God

van ons zaad. Met deze belofte begint de aankondiging des heils, als God den mensch na zijn val weder opzoekt, de gesloten vriendschap met Satan verbreekt, en in plaats daarvan vijandschap zettende, hem weder in zijne gemeenschap opneemt. Zij staat aan het hoofd van het verbond, dat met Abraham werd gesloten. Zij prijkt boven de wet, welke aan Israël werd gegeven, en vormt den hoofdinhoud van de bedeeling des genadeverbonds in de dagen des Ouden Testaments. In die belofte vinden de vromen te midden van nood en ellende hun zaligheid en hun troost; nevens God hebben zij niemand in den hemel en lust hun ook niets op de aarde; Hij is de rotssteen huns harten en hun deel in eeuwigheid. Als Israël Hem verlaat, dan blijft deze zekerheid toch bestaan, dat God de God van zijn volk blijft, hen weder uit de verstrooiing vergadert en aan het einde der dagen een nieuw verbond met hen opricht, waarin zij Hem tot een volk en Hij hun tot een God zal zijn.

En deze belofte gaat over in het Nieuwe Testament. Zij is vervuld in Christus, die in de bangste verzoeking, in de zwaarste aanvechting, in de worsteling van Gethsemané, en in het lijden aan het kruis staande bleef, omdat God zijn God was en Hij zijn veelgeliefde Zoon. Zij wordt vervuld in de gemeente, die in de plaats van Israël is getreden, en roemend in het Immanuël, God met ons, tot zijn volk is aangenomen. En zij zal dan ten volle verwezenlijkt worden, als het nieuwe Jeruzalem van God uit den hemel zal nederdalen, als zijn tabernakel bij de menschen wezen zal, en Hij bij hen als zijn volk wonen zal.

Welke gift is ook grooter dan die van God zelven? Wat kan Hij meer dan zichzelf schenken, zichzelf met al zijne deugden en volmaaktheden, met zijne genade en wijsheid, met zijne gerechtigheid en almacht, met zijne onveranderlijkheid en trouw? Want als God vóór ons is, wie zal dan tegen ons zijn? Wat dan ons ook treffe, Hij is en blijft de onze, in nood en dood, in leven en sterven, voor tijd en eeuwigheid. Hij is immers niet een God der dooden, maar der levenden. Welgelukzalig is het volk, wiens God de Heere is!

Bovendien is deze belofte te rijker, wijl God zich daarin verbindt, niet alleen onze God, maak ook de God van ons zaad te zullen zijn. Groot ware het reeds, als God zijne gemeenschap schonk aan enkele menschen, die in geen verband stonden tot elkaar; als Hij, met willekeur te werk gaande en geen rekening houdende met de geslachten, zijne uitverkorenen losmaakte uit allen historischen samenhang met vleesch en bloed.

Maar zoo handelt de Heere niet. Hij richt zijn verbond organisch met de menschheid op in Christus als Hoofd, eerst bij Adam en dan bij Abraham, die een vader aller geloovigen is. Hij volgt met zijne genade de lijn der geslachten. Hij sluit in de herschepping bij de schepping zich aan. Hij voert de verkiesing uit in den weg des verbonds. Hij wandelt als Vader aller barmhartigheid in het spoor, dat Hij zelf als Vader aller dingen geteekend heeft.

Daarom is het verbond der genade ook eeuwig in dien zin, dat het in de geschiedenis zich voortzet van geslacht tot geslacht en nimmer afgebroken wordt. De genade is een stroom, die, na den val een aanvang nemend, in de historie der menschheid een bedding zich graaft en eerst uitmondt in de eeuwigheid. Als verbond moge zij verschillende bedelingen doorloopen en in onderscheidene vormen optreden, zij is toch juist in dat verbond door de almacht Gods tot een onuitroeibaar bestanddeel der wereld, tot een onvernietigbaar goed der menschheid geworden.

Juist omdat het een verbond is, draagt het dit onverdelgbaar karakter. In alle verbonden toch zijn twee deelen begrepen. Eerst geeft God daarin zichzelf aan ons; maar dan worden wij daardoor ook van God vermaand en verplicht tot eene nieuwe gehoorzaamheid, namelijk dat wij dezen eenigen God, Vader, Zoon en Heiligen Geest, aanhangen, betrouwen en liefhebben van ganscher ziele, van ganschen gemoede en met alle krachten, de wereld verlaten, onze oude natuur dooden en in een Godzalig leven wandelen. Als God zichzelf geeft aan ons, dan wil Hij, dat wij ook daarna ons zelve zullen geven aan Hem, ons zelve geheel, onverdeeld, onvoorwaardelijk, ons zelve met onze ziel en ons lichaam, met onze gaven en krachten.

met ons geld en ons goed, met onze kinderen en kinds-kinderen. Ook en vóór alles met onze kinderen, die een erfdeel des Heeren en zijne kostelijkste aardsche zegening zijn. Zij moeten Godes wezen, omdat wij de Zijnen zijn.

Toch, als Hij in het verbond ook met onze kinderen ons opeischt voor zijnen dienst, blijft Hij de eerste, die èn aan ons, èn aan onze kinderen den rijkdom zijner genade verheerlijkt. De eerste is Hij, als Hij Adam en Noach, Abraham en Israël roept tot zijne gemeenschap, maar Hij blijft dit ook als Hij hunne kinderen met hen in zijn verbond opneemt. Ik zal u tot een God zijn, en uwen zaden na u — zoo luidt de belofte, waarmede Hij zich aan de uitverkorenen in hunne geslachten verbindt. En voordat onze kinderen geboren waren, of iets goeds of kwaads gedaan hadden, is Hij het geweest, die in zijne vrijmacht zeide: Ik zal mij ontfermen wiens Ik mij ontferme, en Ik zal barmhartig zijn wien Ik barmhartig ben.

Onze kinderen komen niet in het verbond, doordat wij ze den Heere opdragen. Zij komen er nog veel minder in, doordat zij zelven door eenige deugd of verdienste de opneming zich waardig maakten. Maar zij zijn er in krachtens de belofte Gods; zij worden er in geboren en zijn er van hun eerste aanzijn af in begrepen, niet van nature, maar uit genade, wijl God zich verbonden heeft de God der geloovigen en van hun zaad te zijn.

In het geestelijke heerscht dezelfde wet als in het natuurlijke. Wij zijn allen een natuurlijk leven deelachtig, dat wij door onze ouders ontvangen hebben van God, den Almachtige, Schepper van hemel en aarde. Dat wij dat leven bezitten, spreekt niet vanzelve. Wij hebben het ons zelven niet gegeven, wij hebben het niet verdiend, wij hebben het zelfs door onze schuld verbeurd; het is in volstrekten zin eene gave, wel niet van Gods bijzondere, maar dan toch van zijne algemeene genade. Wij worden het deelachtig door ontvangenis en geboorte, waarbij wij geheel lijdelijk zijn. Buiten bewustzijn en wil worden wij in eene wereld geplaatst, die met rijke goederen is vervuld, en gaan wij in tot de machtige erfenis der voorgelachten; wij staan op hunne schouderen en genieten van wat zij

in het zweet des aanschijns hebben verworven en saamgebracht.

Dit alles geldt in nog veel sterker mate van de geestelijke goederen des verbonds. Immers gaat het hierbij niet alzoo toe, dat wij eerst een tijd lang buiten het verbond ondolen en daarna door geloof en bekeering als door onze eigene wilsdaden in dat verbond toetreden. Want geloof en bekeering zijn geen voorwaarden buiten en tot het genade-verbond, maar zij zijn weldaden in dat verbond, onderstellende de gemeenschap aan Christus en den toegang ontsluitende tot het genot zijner weldaden.

Al deze weldaden toch, van vergeving en vernieuwing, heiligheid en heerlijkheid, komen alleen uit den Middelaar ons toe, die ze verworven heeft voor den prijs van zijn bloed. Zij kunnen ons deel niet zijn, dan doordat wij deel hebben aan zijn persoon. De mystieke vereeniging met Christus gaat aan alle weldaden vooraf en openbaart zich het eerst in geloof en bekeering. Gelijk het natuurlijk leven ons geschonken wordt in de geboorte en daarna in daden van verstand en wil zich omzet, zoo wordt het geestelijke leven ons eigendom door de wedergeboorte, om daarna vruchten te dragen van geloof en bekeering.

En wederom is het niet mogelijk, om de gemeenschap aan Christus te bezitten, dan doordat de Vader dien Christus ons schenkt. De aanbieding en de gave van Christus gaat aan al zijn weldaden vooraf. God is het, die Christus, die in Christus zichzelf ons schenkt en in de gemeenschap met Hem achtereenvolgens alle weldaden des verbonds, de gansche zaligheid ons deelachtig maakt.

Van deze onuitsprekelijke gave der genade Gods is de doop het teeken en zegel. Want zoo zekerlijk is iemand, die in der waarheid gedoopt is, met Christus' bloed en Geest van de onreinheid der ziel, dat is van al zijne zonden gewasschen, als hij uitwendig met het water, hetwelk de onzuiverheid des lichaams pleegt weg te nemen, gewasschen is.

De doop is immers een doop in den naam van God Drieëenig.

Als wij gedoopt worden in den naam des Vaders, zoo betuigt en verzegelt ons God de Vader, dat Hij met ons

een eeuwig verbond der genade opricht, ons tot zijne kinderen en erfgenamen aanneemt, en daarom van alle goed ons verzoegen en alle kwaad van ons weren of ten onzen beste keeren wil.

En als wij in den naam des Zoons gedoopt worden, zoo verzegelt ons de Zoon, dat Hij ons wascht in zijn bloed van alle onze zonden, ons in de gemeenschap zijns doods en zijner wederopstanding inlijvende, alzoo dat wij van al onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden.

Desgelijks als wij gedoopt worden in den naam des Heiligen Geestes, zoo verzekert ons de Heilige Geest, door dit heilig sacrament, dat Hij in ons wonen en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil, ons toeëigenende hetgeen wij in Christus hebben, namelijk de afwassing onzer zonden en de dagelijksche vernieuwing onzes levens, tot dat wij eindelijk onder de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven onbevlekt zullen gesteld worden.

De doop dient ons tot een getuigenis, dat God in eeuwigheid onze God zal zijn, ons zijnde een genadig Vader. Want Hij heeft ons bevolen te doopen alle degenen, die de zijnen zijn, in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes.

In den doop geeft God ons het zichtbaar bewijs, dat Hij in Christus zichzelf ons schonk en ons tot zijne kinderen aannam.

En die aanneming is de grondslag onzer belijdenis.

2. De opvoeding tot de belijdenis.

En gij, vaders, verwekt uwe kinderen niet tot toorn, maar voedt ze op in de leering en vermaning des Heeren. Eph. 6 : 4.

Door het verbond voedt God al zijne kinderen tot vrijheid en zelfstandigheid op.

Terwijl de verkiezing alleen inhoudt, wie onfeilbaar de eeuwige zaligheid zullen beërven, beschrijft het verbond den weg, waarlangs de uitverkorenen tot deze hunne bestemming worden heengeleid. Verkiezing en verbond zijn daarom niet onderscheiden als een engere en een ruimere kring, want zij omvatten beide dezelfde personen; maar terwijl de verkiezing dezen op zichzelf neemt, beschouwt het verbond hen altijd in samenhang met heel het menscheijk geslacht.

Ofschoon het verbond dus op wonderschoone wijze de souvereiniteit Gods in het werk der zaligheid handhaaft en er niets van den mensch laat inkomen; doet het toch tegelijkertijd aan 's menschen redelijke en zedelijke natuur, aan zijne schepping naar Gods beeld volle recht wedervaren. Als God zijn recht erlangt, ontvangt ook de mensch de plaats en de eere, die hem naar den wille Gods toekomt. Hij verkiest de zijnen in Christus, opdat zij heilig en onberispelijk zouden zijn voor Hem in de liefde.

Christus toch treedt in het genadeverbond wel als Hoofd der gemeente op, maar Hij wischt zijne geloovigen niet uit en verdringt hen niet van hunne plaats. Hij staat van het begin tot het einde voor hen in, maar zoo, dat zij ook zelve, door zijn Geest geleerd en bekwaamd, bewust en vrijwillig in het verbond gaan leven en wandelen. Het verbond der genade is wel met Christus gesloten, maar het breidt door en over Hem henen tot al de zijnen zich uit en neemt hen geheel en al, met lijf en ziele, met verstand en wil en alle krachten in zich op.

Omdat God in hen werkt beide het willen en het werken

naar zijn welbehagen, spoort Hij hen aan en dringt Hij er hen toe, om huns zelfs zaligheid uit te werken met vreeze en beven. Door de genade Gods zijn zij, wat ze zijn; zij vermogen alle dingen door Christus, die hun kracht geeft. Omdat Christus in hen leeft, leven zij zelve door het geloof des Zoons Gods.

Daarom komt juist, ofschoon de kinderen der geloovigen reeds vóór hun bewustzijn en wil in het verbond der genade zijn opgenomen, met allen nadruk de roeping tot de ouders, dat zij hen in de voorzeide leer zullen onderwijzen of doen en helpen onderwijzen en hen zullen opvoeden in de vreeze en vermaning des Heeren. Wijl in alle verbonden twee deelen zijn begrepen, vermaant en verplicht ook het verbond der genade ons tot eene nieuwe gehoorzaamheid. Als God tot ons zegt: Ik ben uw God, voegt hij daaraan ook toe: wandel gij voor mijn aangezicht en wees oprecht! Zichzelve gevende aan ons, wil Hij, dat wij ook onszelven met al het onze zullen geven aan Hem.

Kinderen kunnen echter niet aanstonds zelf belijden en in die belijdenis wandelen. De ouders zijn voor hen aansprakelijk. Zij zijn het, die als getuigen bij den doop hunner kinderen optreden en als borgen voor hunne Christelijke opvoeding instaan. Op den grondslag der aanneming van Gods zijde hebben zij hunne kinderen te brengen tot de welbewuste en vrijwillige belijdenis des geloofs.

Ook hier is het natuurlijke een beeld van het geestelijke. Het natuurlijke leven, dat door ontvangenis en geboorte uit onze ouders ons deel wordt is in volstrikten zin eene gave onverdiend en zelfs van te voren verbeurd. Maar het leven heeft van het eerste oogenblik van zijn bestaan af allerlei verzorging en bescherming van noode. Het moet gekoesterd en gekweekt, beschermd en beschut, gespijsd en gelaafd worden. Zonder voeding in den ruimsten zin van het woord zou het verkwijnen en omkomen.

De eerste en hoogste oorzaak van deze onderhouding is God. Hij is niet alleen de Schepper, maar ook de Onderhouder aller dingen. Indien Hij het leven, door Hem in het aanzijn geroepen, niet door zijne almachtige en alomtegenwoordige kracht van oogenblik tot oogenblik staande

hield, zou het aanstonds in het niet terugzinken. Deze onderhouding zou God, indien Hem dit behaagde, kunnen doen plaats hebben, zonder van eenig middel gebruik te maken, gelijk Hij Mozes veertig dagen onderhield op den berg en Jezus in de woestijn. Hij zou ze ook op ongewone wijze tot stand kunnen doen komen, gelijk Hij Elia aan de beek Krith liet verzorgen door de raven en Israël veertig jaren lang met manna uit den hemel voedde.

Maar in den regel gaat God bij deze onderhouding middellijk te werk. Hij gebruikt spijsze en drank, om ons te voeden, en Hij bedient zich van de ouders als de natuurlijke verzorgers, om in vele behoeften van het kind te voorzien. De ouders moeten schatten vergaderen voor de kinderen. En van die schatten leven de kinderen. Zij hebben er niets van verdiend, zij hebben er geen de minste aanspraak op, zij zijn louter afhankelijkheid, en leven van genade.

Toch is dan ook het brood het eigenlijk niet, dat ons voedt, maar het woord, dat door Gods mond uitgaat. Bij brood alleen, zonder meer, leeft de mensch niet, maar bij het woord, het bevel, de kracht, den zegen, die door God erin gelegd en ons meegedeeld wordt. Datgene voedt, hetwelk God belijft van kracht te voorzien.

Wat de voeding nu is op natuurlijk gebied, dat is de opvoeding op geestelijk terrein. Het zou God niet te wonderlijk zijn, om ook den mensch naar zijn gansche zieleleven te onderhouden buiten alle middelen om. Maar het behaagt Hem, om menschen te laten opvoeden door menschen en inzonderheid met het woord te laten arbeiden aan de vorming en ontwikkeling van den geest. Verstand en hart, geweten en wil, gemoed en verbeelding worden op die wijze van der jeugd aan bij den mensch door inwerking van anderen gevormd. En ook bij de voeding van het geestelijk leven, dat door de wedergeboorte tot stand komt, volgt God geen anderen weg.

Ouders' zijn het in de eerste plaats, die in de hand Gods als instrumenten dienst doen, om het geestelijk leven in hunne kinderen tot wasdom te brengen. De natuur zelve wijst dit reeds aan, want het is in den kring des gezins,

dat de kinderen het aanzijn ontvangen en de eerste jaren van hun leven doorbrengen.

En bij deze zijne onderwijzing in de natuur, sluit God in zijne openbaring zich aan. Onder Israël scherpte de Heere aan de ouders den plicht in, dat zij de groote daden, die God in hun midden gedaan had, zouden verhalen aan hunne kinderen en kindskinderen, dat zij hun eene verklaring zouden geven van de plechtigheden, welke in den eeredienst, met name bij het Paaschfeest, plaats hadden, en dat zij hen onderwijzen moesten in de wetten, in de inzettingen en rechten, welke God aan zijn volk geschonken had. Gelijk de Heere zelf de vader en opvoeder van zijn volk was, zoo moesten de ouders de lichamelijke en geestelijke verzorgers van hunne kinderen zijn.

Nog sterker werd in de dagen des Nieuwen Testaments deze plicht den ouders op het hart gebonden. Jezus roept met name de kinderen tot zich, zegent hen en belooft hun het koninkrijk der hemelen. Niet minder dan de ouders, deelen de kinderen in den zegen van Christus. De apostelen achten hen daarom evengoed als de volwassenen in de gemeenschap van Christus opgenomen en vermanen hen, om aan hunne ouders gehoorzaam te zijn *in den Heere*, en aan de ouders leggen zij den plicht op, om hunne kinderen niet tot toorn te verwekken, maar op te voeden in de leering en vermaning des Heeren.

Toen het Christendom in de wereld intrad, heeft het de verbroken banden van het gezinsleven weer hersteld en geheiligd, het gaf den man aan de vrouw, de moeder aan de kinderen, de kinderen weder aan de ouders terug. En onder den indruk van die zedelijke verandering schreef een Kerkvader eenmaal het schoone woord: de moeder is de roem der kinderen, de vrouw de roem des mans en beiden zijn de roem der vrouw.

In deze gewichtige taak der opvoeding worden de ouders thans door de school gesteund. Doordat de eischen voor het leven, zoowel in kennen als in kunnen, veel hooger en veel uitgebreider geworden zijn, zijn de ouders zelven persoonlijk niet meer in staat, om de gansche taak te vervullen, die in de opvoeding van hun kroost op hen rust.

Zij hebben er den tijd en de bekwaamheid niet meer voor. Naast het huisgezin is daarom de school komen te staan, die de ouders wel niet van hunne verplichting ontslaat, maar toch in de vervulling hun tegemoet komt en hulp biedt. De ouders blijven geroepen, om hun kinderen op te voeden in de leering en vermaning des Heeren; zij hebben er op toe te zien, dat het onderwijs in de school daarmede in overeenstemming zij. Maar de school zet de opvoeding in deze richting voort, brengt de Christelijke opvoeding in verband met de eischen, die de maatschappij aan hare toekomstige werkenden leden stelt, en stelt zich ten doel, om de kinderen te vormen tot menschen Gods, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust.

Ook de kerk heeft bij deze opvoeding van de kinderen des verbonds eene taak te vervullen. Maar hare werkzaamheid is van die van huisgezin en school wezenlijk onderscheiden. Het is vooral de Reformatie en onder de Hervormers inzonderheid Calvijn geweest, die op deze kerkelijke onderwijzing der jeugd wederom den nadruk heeft gelegd. Het catechetisch onderwijs, dat de kerk ambtelijk in den naam des Heeren aan haar jeugdige, onmondige leden verstrekt, heeft dit eigenaardige en bijzondere doel, dat zij de gedoopte kinderen opleidt, om in volle vrijmoedigheid des geloofs deel te nemen aan het Heilig Avondmaal en aldaar, in persoonlijke zelfstandigheid en vrijheid, met heel de gemeente, den dood des Heeren te verkondigen. De onderwijzing der kerk vat niet de taak in het oog, welke den kinderen straks in het burgerlijk en maatschappelijk leven wacht, maar zij handhaaft het verband, welke God tusschen de beide teekenen en zegelen van zijn verbond heeft gelegd en tracht de kinderen des verbonds op te voeden tot mondige, welbewust belijdende leden der gemeente van Christus.

Indien het dus toegaat naar den regel van des Heeren Woord, werken gezin, kerk en school op schoone wijze met elkander samen. Zij staan niet los naast en veel minder nog in vijandschap tegenover elkander; de eene breekt niet af, wat de ander bouwt, maar samen arbeiden zij aan de ééne, groote taak, de hervorming des menschen naar

het beeld en de gelijkenis Gods. Één geloof en één doop snoert ze aaneen; ééne belijdenis is het, op welke zij alle rusten; ééne beschouwing van wereld en leven is het, welke zij den kinderen tot troost en tot steun medegeven in het worstelperk van dit aardsche bestaan. Elk op zijne wijze en toch in onderling verband vermanen en leeren zij een iegelijk mensch in alle wijsheid, opdat zij hem volmaakt mogen stellen in Christus Jezus.

3. Het richtsnoer der belijdenis.

Uw woord is eene lamp voor mijnen voet
en een licht op mijn pad. Ps. 119 : 105.

Bij de opvoeding tot het belijden van den naam des Heeren hebben gezin en kerk en school zich te bedienen van het woord Gods, dat in de Heilige Schrift tot ons komt. Dat woord is het fundament, het beginsel, het richtsnoer en tevens ook weer het doel van alle belijdenis. Wij zouden niets te belijden hebben, indien God in de Schrift zijne waarheid ons niet te belijden gaf. Uit het woord Gods wordt het geestelijk leven gevoed, opdat het, opwassende in de genade en kennis van onzen Heere Jezus Christus, dat woord op zelfstandige wijze, in eigen taal vertolke en belijde voor alle menschen.

Wel zijn het de ouders en de onderwijzers en de dienaren des woords niet, en is het ook dat woord op zichzelf niet, dat het leven geeft en onderhoudt. Want ook hier is het getuigenis van Jezus van toepassing, dat bij brood alleen, bij het woord zonder meer, de mensch niet leven kan, maar bij alle kracht en zegen, welke door Gods mond uitgaan en met dat woord zich paren. Het is niet Paulus, die plant,

en Apollos, die nat maakt, maar God alleen, die den wasdom geeft.

Maar toch doet het woord der Schrift in de hand van ouders en onderwijzers onder den zegen des Heeren dienst om het geestelijk leven te voeden. Wat de spijs is voor het zinnelijke, dat is het woord Gods voor het geestelijke leven. Hoe zoet zijn Uwe reden, o Heere, mijn gehemelte geweest, zij zijn zoeter dan honig en honigzeem!

Dat woord komt tot ons van het eerste oogenblik van ons aanzijn af. Het bereikt ons niet dan eerst, wanneer het als Bijbel voor ons opengeslagen ligt en door ons gelezen en onderzocht wordt; noch ook komen wij er het eerst mede in aanraking, als het door den dienaar in de openbare vergadering der geloovigen verkondigd en door ons aangehoord wordt.

Maar dat woord komt tot ons van onze prilste jeugd af. Het komt tot ons, in de bestraffing des vaders, in de vermaning der moeder, in het onderricht van den meester, in den omgang der makers, in de getuigenis der consciëtie, in de ervaring des levens. Het begeleidt ons op al onze schreden, het vergezelt ons van den wieg tot het graf, het laat ons nimmer alleen. Het wordt als zegenbede uitgesproken over ons hoofd, in lied ons toegezongen, in toespraak ons op het harte gebonden, in gebod of verbod ons voor oogen gehouden. Altijd worden wij door dat woord geleid en bestuurd, vermaand en vertroost, bemoedigd en beschaamd, van zonde overtuigd en naar Christus geweest. Het is een dampkring, waarin wij ademen van onze geboorte aan, het is de spijs, de drank, de lucht, de zonnestraal, de regen voor ons geestelijk leven, en dat alles tegelijk en ineen.

En altijd is dat woord eene kracht. Zonder te kunnen of te willen bepalen, wanneer het reeds op het bewustzijn en het hart des menschen zijne werking gaat oefenen, blijft het in zichzelf altijd eene kracht Gods tot zaligheid. Nooit is het een ijdele klank, eene doode letter, eene zinledige phrase. Het is altijd levend en krachtig, scherp-snijdender dan eenig tweesnijdend zwaard, doorgaande tot de verdeling der ziel en des geestes en der samenvoegselen en des mergs; een oordeelaar der gedachten en der over-

leggingen des harten; een hamer, die het harde hart van den zondaar verbreekt; een zwaard des Geestes, dat den hoogmoedigen en eigengerechten mensch doodelijk treft, een getuigenis Gods, dat de consciëntie wakker schudt; een zaad der wedergeboorte, een kracht tot heiligmaking, nuttig tot leering, tot wederlegging, tot verbetering, tot onderwijzing, die in de rechtvaardigheid is, opdat de mensch Gods volmaakt zij, tot alle goed werk volmaaktelijk toegerust; in één woord, een genademiddel, gaande vóór en hoog staande boven het sacrament.

Zelfs daar, waar het geen zegen verspreidt, oefent het toch zijne werking uit. De duivelen gelooven en zij sidderen. Het is voor de ongeloofigen eene reuk des doods ten doode. Het is een rots der ergernis, waaraan de goddeloozen zich stooten. Als het niet verteedert, verhardt het. Als het niet verwarmt, verschroeit het. Nooit blijft de mensch, die er mede in aanraking komt, dezelfde; hij wordt er beter of slechter van, maar kan zich nooit dekken achter het schild der neutraliteit. Gelijk de regen en de sneeuw van den hemel nederdaalt en derwaarts niet wederkeert, maar doorvochtigt de aarde, en maakt, dat zij voortbrengt en uitspruigt en zaad geeft den zaaier en brood den eter, alzoo zal mijn woord, dat uit mijnen mond uitgaat, ook zijn; het zal niet ledig tot Mij wederkeeren, maar het zal doen hetgene, dat Mij behaagt, en het zal voorspoedig zijn in hetgene, waartoe Ik het zende.

De oorzaak van deze kracht ligt daarin, dat het Gods woord is. De H. Schrift is niet slechts eenmaal van God ingegeven, maar wordt voortdurend als zoodanig onderhouden door zijne almachtige en alomtegenwoordige kracht. Het Evangelie, dat uit die Schrift in allerlei vorm en langs allerlei weg tot den mensch komt, wordt ten allen tijde door God gedragen en beziel. Het is en blijft altijd zijn woord. Het wordt steeds verzeld van den Heiligen Geest, die in de gemeente woont en van daaruit de wereld ingaat en haar overtuigt van zonde, gerechtigheid en oordeel. Het is een woord, dat voortdurend van Gods mond uitgaat, in Christus tot ons komt, en door den Geest van Christus in ons hart of geweten betuigd wordt.

Daarom kan dat woord zijn en is het ook inderdaad de spijs en drank van het geestelijk leven. Middel is het, niet bron der genade. God is en blijft de gever en uitdeeler van alle genade; geen mensch, geen priester, geen woord, geen sacrament is door Hem met den schat der genade toegerust of met hare uitdeeling belast. Dienaars kunnen het teeken geven, maar God alleen schenkt de beteekende zaak. Slechts heeft Hij — en ook dit is genade — in zijne vrijmacht en goedheid er zich onder eede toe verbonden, om met het woord, dat naar de meening des Geestes bediend wordt, aan een iegelijk, die het geloovig aanneemt, Christus mede te deelen, die de spijs en de drank onzer zielen is, het brood dat uit den hemel is nedergedaald, het water des levens, van hetwelk iemand drinkende, nimmermeer dorsten zal.

Maar daartoe moet dat woord dan ook kinderlijk geloofd, en in ootmoed aangenomen worden. Gelijk het brood, hoe krachtig en voedzaam ook, toch dan alleen ons natuurlijk leven onderhoudt, wanneer het door onzen mond gegeten en in ons lichaam opgenomen wordt, zoo strekt ook het woord Gods tot voedsel onzer zielen slechts dan, wanneer het door het geloof wordt aangenomen en in ons hart wordt ingeplant.

Daarom heeft God beide voor elkander bestemd en op elkander berekend. Hij, die de spijs schiep, schiep ook den mond, om ze te eten. Hij, die het woord gaf, bracht door wedergeboorte dat nieuwe leven tot stand, dat alleen door die spijs des woords gevoed en gesterkt worden kan.

Beide zijn verwant en staan van huis uit in verband met elkaar. Het woord werkt en versterkt het geestelijk leven. En het geestelijk leven trekt krachtens zijn aard, van nature naar deze spijs heen, gelijk het kind naar de moedermelk, gelijk de hongerige naar het brood en de dorstige naar het water.

Zij zijn beide immers ook afkomstig van ééne Geest. Op natuurlijk gebied is er alleen kennis mogelijk, wijl de rede in ons en de gedachten in de schepping, saam en in wederkeurig verband, gemaakt zijn door dat Woord, dat in den beginne bij God en zelf God was en door

hetwelk alle dingen zijn gemaakt. Een zelfde licht is het, dat het oog en dat de voorwerpen verlicht. Een zelfde licht der kennis straalt in de menschelijke rede en in de werken van Gods handen. En dan alleen ziet en kent de mensch, wanneer beide lichtstralen, uit de ééne bron des lichts afkomstig, elkander ontmoeten. Bij U, Heere, is de bron des levens; in Uw licht zien wij het licht!

Zoo behooren ook de geestelijke mensch en het woord des Geestes bijeen. Dezelfde Geest is het, de Geest n.l. van Christus, die het woord tot stand bracht en in stand houdt, en die den geestelijken mensch in ons geboren deed worden. In de Schrift heeft Hij Christus ons als voor de oogen geschilderd; in ons hart doet Hij Hem wonen door het geloof. In de Schrift teekende Hij ons het beeld van Christus; en naar dat beeld herschept Hij de geloovigen hoe langer zoo meer. Want wij allen, met ongedekte aangezichte de heerlijkheid des Heeren in den spiegel van zijn woord aanschouwende, worden naar hetzelfde beeld in gedaante veranderd, van heerlijkheid tot heerlijkheid, als van des Heeren Geest.

Daarom is het een onbedriegelijk kenmerk van geestelijk leven, als ons hart naar dat woord uitgaat. Gansch natuurlijk en als vanzelve verlangt de hongerige naar brood en de dorstige naar water en de kranke naar medicijn. En even natuurlijk strekt de geestelijke mensch heilbegeerig zich uit naar het woord Gods en naar Christus, die in dat woord hem aangeboden wordt. Hij groeit er niet boven uit, gelijk de mysticus droomt; hij gebruikt het woord niet als een ladder, om er een eind weegs mede naar boven te stijgen en dan voorts zelf de vleugelen uit te slaan en op eigen wieden te drijven. Wie zoo handelt, valt weldra gebroken ter aarde neer. Wie spijs weigert, komt om van gebrek. Wie het woord van Christus niet acht, heeft Hem zelven niet lief. Wie de medicijn verwerpt, heeft aan den medicijnmeester geen behoefte.

Maar de geestelijke mensch voelt zich met heel zijne ziel zoolang hij leeft, aan dat woord verbonden als het middel tot de gemeenschap met God, omdat God zelf er zich aan verbonden heeft. Naarmate hij opwast en sterker

wordt, groeit hij te vaster in dat woord in. Hij klemt er zich aan vast, als de klimop aan den muur. Hij leunt er op, als op den stok en den staf in zijne pelgrimschap. Hij wordt er steeds meer aan gehecht en steeds inniger aan verkleefd. Hij heeft het altijd sterker lief, acht het van steeds hooger waarde, vindt er altijd rijker schat in voor zijn hart en zijn leven. Het wordt hem hoe langer hoe meer een woord *Gods*, een woord dat van Gods wege tot hem komt, een brief van zijn Vader, hem van uit den hemel toegezonden, tot een gids op den weg naar het Vaderhuis. Uw woord is een licht op mijn pad en eene lamp voor mijn voet. Hoe lief heb ik Uwe wet; zij is mijne vermaking den ganschen dag.

Daarom behoort het kind des verbonds van zijne prille jeugd aan door de ouders met dat woord gevoed te worden. Men kan er, indien het met wijsheid geschiedt, niet te vroeg mede beginnen. Reeds de eerbiedige houding der huisgenooten bij het gebed en het lezen van Gods woord, kweekt in het kind een besef van het heilige, dat dikwerf blijft tot in de laatste levensjaren toe. De korte bede, die vóór en na den maaltijd, bij het ter ruste gaan en bij het ontwaken, den kinderen ingeprent wordt, laat menigmaal onuitwisbare indrukken achter en doet op later leeftijd nog denken aan de vrome jaren der jeugd. Men behoeft immers met het leeren van godsdienstige woorden bij de kinderen niet te wachten, totdat zij de zaken verstaan, alsof men daardoor kleine huichelaars zou kweken; want door de woorden leert men evengoed de zaken als door de zaken de woorden verstaan; het een helpt het ander. En er is in het algemeen eene treffende overeenkomst tusschen het gevoel van afhankelijkheid en ootmoed, dat aan het kind van nature eigen is en in de gestalte, die God in ons het liefste ziet en die Hem het meeste behaagt. Indien wij niet worden als de kinderkens, zullen wij het koninkrijk der hemelen geenszins ingaan.

Maar dan moet dit brengen van het woord *Gods* tot de kinderen tegelijk onderwijs en opvoeding wezen, tegelijkertijd inwerken op verstand en hart, en samen op het kennen en handelen zich richten. Er dient gewaakt te wor-

den, zoowel tegen de eenzijdigheid van het orthodoxisme als tegen die van het piëtisme. Godsdienst is niet alleen kennis, maar ook leven; de mensch heeft niet alleen bewustzijn, maar ook gevoel en wil. God eischt in zijne wet, dat wij niet met het verstand slechts, maar ook met het hart en de ziel en alle krachten Hem liefhebben zullen.

Onderwijs moet er daarom plaats hebben; onderwijs in de leer der waarheid, zorgvuldig en nauwgezet, opdat er zuivere voorstellingen, heldere begrippen, juiste oordeelen in het kind worden ingeprent en eene wezenlijke kennis in hun bewustzijn gevormd worde. Het kweken van gemoedsaandoeningen en het wekken van gevoelsindrukken zonder ware en duidelijke voorstellingen is zelfs gevaarlijk; het doet de waarheid afbreuk; opent voor dwaling en leugen de deur en leidt menigmaal tot grove uitspattingen.

Maar toch zijn heldere voorstellingen en zuivere denkbeelden niet genoeg. Ja, deze zijn schier nergens en vooral niet op godsdienstig gebied bij te brengen, zonder dat tegelijk op het gemoed en het hart invloed geoefend wordt. Want recht verstand, wezenlijke kennis, gaat nooit buiten het hart om. Bij alle leeren is opmerkzaamheid, belangstelling, liefde van noode; onbekend maakt onbemind, men leert slechts kennen in waarheid, wat men lief heeft in het diepst zijner ziel.

Opvoeding volgt daarom niet op onderwijs. Het hart komt niet eerst korter of langer tijd na het verstand aan de beurt; er zijn niet eerst zuivere leerbegrippen in te prenten, in de hoop, dat zij later in waar geloof des harten aanvaard worden en op het leven en handelen hun invloed laten gelden. Maar van den beginne af moet opvoeding met onderwijs gepaard gaan. Het onderwijs moet zelf altijd een opvoedend karakter dragen. De waarheid Gods is van dien aard, dat zij niet recht gekend kan worden zonder oprecht geloof des harten. Wie haar in zijn bewustzijn prent, zonder dat zijn hart erbij is, neemt slechts het beeld der zaken in zich op, maar blijft van die zaken zelve vreemd.

En daarom behoort de inwerking op bewustzijn en wil, de opleiding tot kennen en doen, het bijbrengen van hel-

dere, zuivere voorstellingen en het wekken van diepe indrukken des gemoeds steeds samen te gaan. Wij mogen van de woorden de zaken en van de zaken de woorden niet scheiden. Want God heeft ze beide vereenigd. Hij verbindt zich om aan een iegelijk, die het woord in waarheid gelooft, de zaak te schenken, die er door uitgedrukt wordt. Wie God kent in het aangezicht van Christus, heeft het eeuwige leven. Als wij dus spreken van God, Christus enz., dan mogen deze namen geen klanken voor ons zijn, maar moeten wij denken aan hen, die er door aangeduid worden. Dan is het evangelie rijk; dan is het geen afgetrokken stelsel, maar een wereld van onzienlijke, eeuwige goederen, die er ons in beteekend en verzegeld, aangeduid en geschonken worden.

Als op deze wijze in huis en school en catechisatie het onderwijs in en de opvoeding door de waarheid vereenigd samenwerken, dan mag verwacht worden, dat onder den zegen des Heeren het geestelijk leven tot wasdom en ontwikkeling zal komen, opbloeien zal in geloof en bekeering, en straks in eene belijdenis met mond en hart naar buiten zich openbaren zal.

Altijd echter blijft het daarbij, dat de wasdom moet komen van boven. Zoo de Heere het huis niet bouwt, tevergeefs arbeiden de bouwlieden daaraan. Ouders en onderwijzers en leeraars zijn niets dan instrumenten in zijne hand. Hij is de eenige, ware Vader en Opvoeder zijner kinderen, die ze voedt en leidt, bewaart en beschut, versterkt en volmaakt. Van menschenhanden niet gediend als iets behoevende, geeft Hij zelf allen het leven, den adem en alle dingen. Hij beschikt over de macht des woords en over de werking des Geestes.

Jezus is de wijnstok, en de geloovigen zijn de ranken, en de hemelsche Vader is de Landman.

4. Het wezen der belijdenis.

Indien gij met uwen mond zult belijden den Heere Jezus en met uw hart gelooven, dat hem God uit de dooden opgewekt heeft, zoo zult gij zalig worden. Want met het hart gelooft men ter rechtvaardigheid, en met den mond belijdt men ter zaligheid. Rom. 10: 9, 10.

Al wat leeft en groeit, heeft tijd van noode. Eene machine is spoedig, in enkele oogenblikken, in elkaar te zetten. Maar het leven en de wasdom laten zich niet dwingen. Kunstmatige bevordering van groei kweekt broeikasplanten, die aan storm en onweder geen weerstand kunnen bieden.

Ook het geestelijk leven is aan deze ontwikkelingswet der organische wezens onderworpen. De H. Schrift kent allerlei verschil onder de kinderen Gods. Zij spreekt van lammeren en zoogenden onder de schapen van Jezus' kudde; zij maakt gewag van kinderkens, van jongelingen, van vaders in het geloof: zij maakt onderscheid tusschen onmondigen en volwassenen, en in verband daarmede tusschen de melk en de vaste spijs der waarheid, die den geloovigen moet worden toegediend. Herhaaldelijk vermaant zij hen zelfs, om op te wassen in de kennis en genade van den Heere Jezus Christus, om den nieuwen mensch aan te doen, die naar God geschapen is, in ware rechtvaardigheid en heiligheid, om versterkt te worden naar den inwendigen mensch en vernieuwd te worden in den geest des gemoeds.

Gelijk het natuurlijk, alzoo moet ook het geestelijk leven tot ontwikkeling komen. Het mag niet voor de menschen verborgen blijven, noch als een schat in den akker begraven worden. Het kan ook niet tot werkeloosheid worden gedomd. Leven is aan allen stilstand vreemd. Leven is beweging, leven is kracht, leven is daad. Al wat leeft,

beweegt en ontwikkelt zich. Het kan in zijn groei worden belemmerd en tegengewerkt, maar zoolang als het leven er is, is er de werking onafscheidelijk van. In nog veel sterker mate geldt dit van het geestelijk leven, dat door den H. Geest in de wedergeboorte wordt ingeplant en een eeuwig, onvernietigbaar karakter draagt. Waar het is, openbaart het zich, treedt het naar buiten in woord en in daad, gaat het over in werkzaamheden van geloof en bekeering. En als het geloof er is, is de belijdenis daarmede vanzelf gegeven.

Belijdenis is een heerlijk woord voor eene nog heerlijker zaak. Maar het heeft veelszins zijne schoonheid en kracht voor ons bewustzijn verloren. Als wij het zelve bezigen of hooren bezigen door anderen, denken wij er gewoonlijk aanstonds bij aan de belijdenisschriften van eene of andere Christelijke kerk, of ook aan de openbare belijdenis, welke door de jeugdige lidmaten der gemeente eenmaal in hun leven vóór de toelating tot het H. Avondmaal afgelegd wordt.

Maar deze beteekenissen van het woord belijdenis zijn afgeleid. De oorspronkelijke zin in de Schrift is veel rijker en dieper. Zij is dan niets anders en niets minder dan iemands openlijk getuigen en spreken van zijn persoonlijk geloof in Jezus als den Christus.

Er ligt dan tweërlei in opgesloten. Ten eerste een waar, echt geloof, eene diepe vaste overtuiging des harten. Er is geen belijdenis in echten zin mogelijk, als het geloof niet in het hart aanwezig is. Belijdenis is eene zaak van het hart. Zij wortelt in het hart. Zij komt op uit het hart. Zij is eene vrucht van het geloof des harten. Zonder dat geloof wordt het belijden een waardeloos lippenwerk, een uitwendig naspreken met den mond, een onpersoonlijk, onwaar, huichelachtig bedrijf, dat den schoonen naam van belijden niet waard is en door Jezus in het farizeïsme zijner dagen met heiligen toorn bestreden en veroordeeld is. Aan witgepleisterde graven zijn zulke geveinsden gelijk.

Maar er ligt ten tweede in opgesloten, dat het geloof des harten zich zelfs niet schaamt en in openlijk be-
tuigen zich uitspreekt. Wie niet gelooft, kan niet belijden.

Maar wie gelooft, in waarheid en oprechtheid, die moet ook belijden; die kan niet zwijgen; hij moet spreken ten aanhooren van vriend en vijand, voor het aangezicht van God, van engelen en van menschen. Welke smaad er aan verbonden moge zijn, wat haat en vervolging het ook opwekke, wie gelooft, die spreekt, luide, krachtig, vrijmoedig. Wij gelooven, daarom spreken wij ook.

Jeremia maakte zich door zijn profeteeren tot een spot te midden van zijn volk, maar hij kon toch niet zwijgen. De Heere had hem overreed. Hij was hem te sterk geweest en had hem overmocht. Of hij al zeide: ik zal zijner niet gedenken en niet meer in zijn naam spreken; het woord, dat de Heere in zijn hart legde, werd als een brandend vuur, besloten in zijne beenderen. Als de leeuw brult, wie zou dan ook niet vreezen? Als de Heere spreekt, wie zou dan niet profeteeren?

Met het hart gelooven en met den mond belijden, gaat dus samen en behoort onafscheidelijk bijeen. Wie gelooft en niet belijdt, handelt evenzeer met 's Heeren wil in strijd, als wie belijdt en niet gelooft. Beide zijn noodig, zeide zeker kerkvader, een waar, vast geloof en eene vrije belijdenis, opdat het hart versierd worde met de zekerheid des geloofs en de tong onbevreesd de waarheid belijde. En een ander getuigde: het hart heeft den mond van noode, want welke vrucht werpt het af, met het hart te gelooven, zonder openlijk voor de menschen te belijden? Het geloof des harten moge rechtvaardigen, de volkomene zaligheid licht toch in de belijdenis. Dan eerst schittert het geloof, als het in belijden zich uitspreekt, en worden velen er door gebaat. Omgekeerd heeft de mond het hart van noode, want velen zijn er, die Christus belijden, maar hun hart is verre van Hem.

Zoo spreekt ook de Apostel Paulus, als hij zegt, dat het geloof des harten wel de gerechtigheid schenkt, maar dat de belijdenis van den mond toch daarbij komen moet, om de zaligheid te verkrijgen. Wel is waar zijn beide niet gescheiden te denken, evenmin als de belijdenis van den Heere Jezus losgemaakt kan worden van het geloof aan zijne opstanding. Het geloof zonder belijdenis toch schenkt

de gerechtigheid niet, en de belijdenis zonder geloof schenkt de zaligheid niet. Geloof en belijdenis zijn even onlosmakelijk verbonden, als het Heer-zijn van Jezus en zijne opwekking uit de dooden, als gerechtigheid en zaligheid. Maar toch is het waar — en dat wil Paulus te kennen geven — dat, ofschoon het geloof des harten rechtvaardigt, toch dit geloof eerst als waarachtig, rechtvaardigend geloof openbaar wordt en zich als zoodanig bewijst wanneer het in belijdenis zich uitspreekt. Het geloof, niet de belijdenis rechtvaardigt. Maar dat dit geloof het ware geloof is, hetwelk tot de zaligheid leidt, komt in het belijden eerst uit. Het echte rechtvaardigend geloof leidt alleen in den weg der belijdenis tot de zaligheid heen. Zonder heiligmaking zal niemand God zien. Zonder belijdenis als vrucht des geloofs gaat niemand ten hemel in. De belijdenis is niet de verdienende oorzaak van, maar wel de koninklijke weg tot zaligheid.

Geloof en belijdenis werken daarom ook op elkander in en zijn over en weer elkander tot steunsel en stut. Het geloof dat niet belijdt, wordt schuw, angstvallig, trekt zich terug, slaat aan het kwijnen, of wordt zelfs in zijne onechtheid en onbetrouwbaarheid openbaar. En de belijdenis zonder geloof is eene bloem zonder stengel, zij verdort en valt af. Omgekeerd, door het belijden wint het geloof aan kracht, wordt het bevestigd, en slaat het zijne wortelen steeds dieper in den bodem van het hart. En door het geloof krijgt het belijden zijn gloed en bezieling; wint het aan moed en vrijmoedigheid; wordt het als door een verborgen kracht voortdurend onderhouden en gevoed.

Daaruit volgt, dat het zoogenaamde openbare belijdenis doen geene losse, op zichzelf staande daad is, die eenmaal plaats heeft en daarmede afgelopen is. Zulk eene opvoeding komt nog wel menigmaal voor. Enkele weken te voren bereidt men zich voor de plechtige ure voor. Men onthoudt zich van openbare vermakelijkheden. Men gaat geregelder ter kerk en ter catechisatie. Op den dag der belijdenis steekt men zich in een nieuw gewaad. Misschien zit men daarna ook eenmaal aan den disch des verbonds. Maar dan wordt alles vergeten. Het leven zet zich voort, alsof er niets ware gebeurd.

Zulk een belijden is gansch onwaardig. Het staat niet hooger dan een aangenomen werk, dat afgeleverd, een oude sleur, die gedachteloos en willoos gevolgd wordt.

Dat is het doen van belijdenis niet. Belijden is veel rijker van zin en veel dieper van beteekenis. Wel is het een ernstige daad en eene plechtige ure, als jeugdige lidmaten voor het eerst in het midden der gemeente belijdenis afleggen van hun persoonlijk geloof. Het is een mijlpaal op den weg des levens, een mondig worden van het onmondige kind, een intreden in al de rechten, welke Christus aan zijne geloovigen schenkt. Aan het jawoord, dat wij dan uitspreken, zijn wij voor tijd en eeuwigheid gebonden. God houdt er ons aan vast en zal er ons eens naar oordeelen. Christus blijft het gedenken en zal er ons eens rekenschap van vragen. De H. Geest zal het in onze gedachtenis bewaren en er ons op terugwijzen tot in de stervensure, tot in de eeuwigheid toe. Het zal, indien niet vóór ons, eenmaal in den dag der dagen tegen ons getuigen, ons in het aangezicht vliegen en ons oordeel verzwaren.

Maar het is geen zaak, die op zichzelf staat en met het voorafgaand en volgend leven geen verband houdt. Het is geen sacrament, gelijk Rome er van gemaakt heeft. Het draagt geen bijzondere, bovennatuurlijke heiligheid in zich. Het is door geen omheining van het gebied des ongewijden levens afgezonderd. Het lijft ons niet in een afzonderlijken, nieuwen stand van strijders onder Christus als Koning. Hoe gewichtig en ernstig het doen van openbare belijdenis ook zij, het staat niet los op zichzelf, maar hangt met het voorafgaand en volgend belijden ten nauwste saam.

Er gaat een dagelijksch belijden aan vooraf. Alle geloof belijdt, zij het ook naar zijne mate, op zijne wijze, in zijne taal. Ook het geloof van het spelende kind, van den vroolijken knaap, van den levenslustigen jongeling. Als het geloof maar van den echten stempel is, als er maar ware, kinderlijke vreeze Gods in het harte woont, dan komt dit altijd voor den dag. Het openbaart zich in de vroomheid van zin, in de oprechtheid des gemoeds, in de teederheid des harten, in den eerbied voor het heilige, in den lust tot het gebed, in de vreeze voor het kwaad, in het afhouden

van zichzelf en anderen van datgene, wat verkeerd en zondig is. Belijden, dat doen onze kinderen reeds van der jeugd, en hunne belijdenis is aangenaam in de ooren van God.

Wat toch zegt de Schrift? Laat de kinderkens tot Mij komen en verhindert ze niet, want hunner is het koninkrijk der hemelen. Omdat over de gansche aarde de Naam des Heeren heerlijk is, bereidt Hij zich zelfs uit den mond der kinderen en zuigelingen sterkte, om daarmede de tegen-sprekers tot zwijgen te brengen. Het kleine en zwakke kiest God uit, om daardoor de grooten en machtigen te beschamen. Kinderen zijn in hun eenvoud, in hun oprechtheid, in hun ootmoed verkondigers van de heerlijkheid des Heeren, die over de gansche aarde uitgebreid en het rijkst in Christus verschenen is.

En gelijk aan het doen van openbare belijdenis een belijden van kindsbeen voorafgaat, zoo volgt er ook een op, door heel het leven heen, tot in de stervensure toe.

Het is zoo, het openbare belijden in het midden der gemeente strekt in de eerste plaats, om toegelaten te worden tot het avondmaal. Het ontsluit den toegang tot den verbondsdisch. En zoo schijnt het doop en avondmaal vaneen te scheiden. Maar inderdaad is dit niet zoo, veeleer verbindt het beide en houdt ze bijeen.

En zoo behoort het ook te zijn. Doop en avondmaal zijn sacramenten van dezelfde waardij. Zij hebben dezelfde kracht en beteekenis. Zij zijn teekenen en zegelen van hetzelfde verbond. Beide zijn met het woord daarhenen gericht en daartoe verordend, dat zij ons geloof op de offerande van Jezus Christus aan het kruis, als op den eenigen grond onzer zaligheid, wijzen. Zij zijn ook aan dezelfde geloovigen geschonken. In het Nieuwe Testament werd de doop meest aan volwassenen bediend; de belijdenis ging daarom aan den doop vooraf; wie gedoopt was, had aanstonds toegang tot het avondmaal.

Maar sedert de kinderdoop algemeen gebruikelijk werd, kwam er allengs scheiding. De doop toch kan bediend worden aan kinderen des verbonds, want hij is het sacrament der wedergeboorte en der inlijving in de kerk van Christus. Maar het avondmaal onderstelt, dat wij zelve het brood

nemen en eten, dat wij zelven den beker ontvangen en drinken. Aan het recht gebruik des avondmaals behoort daarom vooraf te gaan, dat wij ons zelven kunnen beproeven en het lichaam des Heeren kunnen onderscheiden. Het is het sacrament van den wasdom des geestelijken levens in de gemeenschap van Christus, en keert daarom ook telkens terug.

Dientengevolge kwam allengs tusschen doop en avondmaal de belijdenis te staan, niet om ze te scheiden, maar integendeel om ze in verband te houden, en om den doop tot het avondmaal heen te leiden. De belijdenis onderstelt den doop en bereidt tot het avondmaal voor. In de belijdenis aanvaardt de gedoopte zijn eigen doop en wenscht hij zelf tot het tweede teeken des verbonds te worden toegelaten. God nam hem uit genade aan tot zijn kind; en thans, tot onderscheid van jaren en tot bewustzijn van zijn leven gekomen, spreekt hij het ootmoedig en kinderlijk, maar ook geloovig en zeker voor alle menschen uit, dat God zijn God is. Hij legt zijne hand in de hand des Heeren. Hij stemt vrijwillig en met klaar besef in het verbond toe, waarin hij opgenomen werd van zijn geboorte af. Op de toezegging des Heeren: Ik ben uw God, geeft hij thans ten antwoord: en ik ben uw knecht, een zoon uwer dienstmaagd. Gij hebt mijne banden losgemaakt. God voedt zijne kinderen tot vrijheid en zelfstandigheid op. Hij wil een gewillig volk op den dag zijner heikracht. Wij hebben Hem lief, omdat Hij ons eerst liefgehad heeft.

Dat spreekt de geloovige uit, als hij in de plechtige ure zijner belijdenis toegelaten wordt tot het heilig avondmaal. Daarvan doet hij ook belijdenis, als hij straks met de gemeente gezeten is aan de tafel des Heeren. In het sacrament komt het zeker in de eerste plaats aan op wat God doet, op zijn gave, op zijne genade. Hij biedt daarin den Christus ons aan met al de door Hem verworvene weldaden. Het avondmaal heeft onze Zaligmaker Jezus Christus juist ingesteld, om te voeden en te onderhouden degenen, die Hij alreeds wedergeboren en in zijn huisgezin, hetwelk is zijne kerk, ingelijfd heeft. Het is zijn vleesch, dat wij eten, en zijn bloed, dat wij drinken, met den mond des geloofs, tot versterking van ons geestelijk leven.

Maar dan in de tweede plaats is het sacrament ook eene belijdenis des geloofs onzerzijds. Aan het avondmaal gaat de waarachtige beproeving van ons zelve vooraf, die in drie stukken bestaat.

Ten eerste hebben wij te bedenken bij ons zelve onze zonden en vervloeking, opdat wij ons zelve mishagen en ons voor God verootmoedigen. Ten andere moeten wij ons hart onderzoeken, of wij ook deze gewisse belofte Gods gelooven, dat ons alle onze zonden, alleen om het lijden en sterven van Jezus Christus, vergeven zijn en de volkomen gerechtigheid van Christus ons als onze eigene toegerekend en geschonken is. En ten derde hebben wij onze conscientie te beproeven, of wij ook gezind zijn, voortaan met ons gansche leven waarachtige dankbaarheid jegens God den Heere te bewijzen en voor het aangezichte Gods oprechtelijk te wandelen.

Welk eene veelzeggende belijdenis leggen wij dus in het avondmaal af! Wij komen er niet om te betuigen, dat wij in ons zelve volkomen en rechtvaardig zijn, maar integendeel, aangezien wij ons leven buiten ons zelve in Jezus Christus zoeken, zoo bekennen wij daarmede, dat wij midden in den dood liggen. Wij belijden er in, dat Jezus Christus de waarachtige spijs en drank onzer zielen is, en dat wij leden van zijn lichaam zijn. Want één brood is het, zoo zijn wij velen één lichaam, dewijl wij allen eens broods deelachtig zijn.

Maar ook dat avondmaal staat niet ver buiten en hoog boven ons leven. Wel is het buitengewoon in dien zin, dat altijd opnieuw Gods bijzondere genade daarin tegemoet treedt, en op eene bijzondere wijze voor onze oogen gesteld en aan onze harten verzekerd wordt. Ook komt het ons dikwerf als iets vreemds en wonderlijks voor, wijl het slechts enkele malen in het jaar en dan nog lang niet trouw door allen gevierd wordt. Maar de genade, welke in het sacrament ons geschonken wordt, is geen andere dan die, welke steeds met het woord des Evangelies gepaard gaat en ons voedt van dag tot dag. In de eerste Christelijke gemeenten werd daarom het avondmaal iederen rustdag en zelfs ook in de wekelijksche samenkomsten der

geloovigen gevierd. Het was het hoogtepunt van den eeredienst, de gemeenschapsoefening der heiligen, de teerkost, dien zij telkens weder medenamen op den weg.

In het avondmaal wordt beteekend en verzegeld de gemeenschap met Christus, die wij ten allen tijde in het woord deelachtig zijn en genieten door het geloof. En van dat geloof leggen wij getuigenis af, niet alleen als wij aanzitten aan den disch des verbonds, noch alleen des Zondags, als wij met de gemeente opgaan naar het huis des gebeds.

Maar dat geloof belijden wij ons gansche leven door, zoo waarlijk als wij oprechte geloovigen zijn. Want het geloof kan niet anders dan belijden. Het vraagt niet of er goede werken gedaan moeten worden, maar heeft ze verricht, voordat de vraag oprijzen kan. Het belijden met mond en hart, met woord en daad, in handel en wandel is van het geloof des harten onafscheidelijk. Het is de vrucht van den boom, de geur van de bloem, het licht van de zon, de zoetheit van den honig. Het is onmogelijk, dat, zoo wie Christus door een waarachtig geloof ingeplant is, niet zoude voortbrengen vruchten der dankbaarheid.

Wie gelooft, belijdt, niet alleen des Zondags, maar ook in de week, niet in de kerk slechts, maar ook in huisgezin en school, in werkplaats en fabriek, in winkel en kantoor, in staat en maatschappij, in wetenschap en kunst, onder geestverwanten en tegenstanders, voor engelen en voor menschen.

Hij belijdt in het onderhouden van den openbaren kerke-dienst, in het doen van Christelijke handreiking, in het steunen der scholen, in het verzorgen der armen, in het bezoeken der gevangenen, in het kleeden der naakten, in het voeden der hongerigen, in het troosten der treurende, in het vermanen der ongeregelden, in het weerleggen der tegensprekers, in het rekenschap geven van de hope, die in hem is, in het zichzelf onbesmet bewaren van de wereld.

Wie gelooft, belijdt. Zijn leven zelf wordt eene belijdenis, eene levende, heilige, Gode welbehagelijke offerande in Christus Jezus.

5. De inhoud der belijdenis.

En Philippus zeide: Indien gij van ganscher harte gelooft, zoo is het geoorloofd. En hij antwoordende zeide: ik geloof dat Jezus Christus de Zone Gods is. Hand. 8: 37.

Twee zaken maken volgens de H. Schrift vooral den inhoud der belijdenis uit.

In de eerste plaats houdt alle ware belijdenis eene erkenning in van onze schuld en zonde. In de dagen des Ouden Testaments moest op den grooten verzoendag de hoogepriester beide zijne handen leggen op het hoofd van den levenden bok, daarover belijden alle ongerechtigheden der kinderen Israëls en al hunne overtredingen, van welken aard deze ook zijn mochten; en als hij met deze plechtige handeling al de zonden des volks in symbolischen zin op het hoofd van den bok had gelegd, moest hij dezen daarna wegzenden naar de woestijn.

Dat was eene gemeenschappelijke belijdenis, door den hoogepriester in naam van het gansche volk uitgesproken. Maar deze gemeenschappelijke belijdenis sloot de persoonlijke, individueele belijdenis van zonden niet uit. Want deze komt telkens in de boeken des Ouden Verbonds, inzonderheid in de zoogenaamde boetsalmen aan het woord. Zij vormt een voornaam bestanddeel in de gebeden aller vromen, van David en Salomo, van Jesaja en Jeremia en Daniël.

Er is geen volk ter wereld, dat de schuld der zonde zoo diep gevoeld en zoo ootmoedig beleden heeft als Israël. Mijne ongerechtigheden hebben mij aangegrepen, dat ik niet heb kunnen zien, zij zijn menigvuldiger dan de haren mijns hoofds. Er is geen vrede in mijne beenderen van wege mijne zonde, want mijne ongerechtigheden gaan over mij henen, als een zware last zijn zij mij te zwaar geworden. Ga niet in het gericht met uwen knecht, want niemand

die leeft, zal voor Uw aangezicht rechtvaardig zijn. Zoo gij, Heere, de ongerechtigheden gadeslaat, Heere, wie zal bestaan?

En deze belijdenis van zonden gaat over in de gemeente des Nieuwen Testaments. Toen Johannes de Dooper optrad met de prediking der bekeering, werden velen van hem gedoopt in de Jordaan, belijdende hunne zonden. Jezus schonk aan de schare van lijders, die tot Hem kwam, dikwerf niet alleen genezing van de kwalen des lichaams, maar eene nog grootere weldaad, nl. de vergeving der zonden en de verlossing der ziel. Zijne discipelen legde Hij de bede op de lippen: Vader, vergeef ons onze schulden, gelijk wij vergeven onze schuldenaren. In de gelijkenis van den tollenaar teekent Hij de gestalte, welke ons, zondaren, tegenover God, den rechtvaardige en heilige past. De tollenaar, van verre staande, wilde ook zelfs de oogen niet opheffen naar den hemel, maar sloeg op zijne borst, zeggende: o God, wees mij zondaar genadig. Indien wij toch onze zonden belijden, is God getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeve, en ons reinige van alle ongerechtigheid.

Maar hoe noodzakelijk deze belijdenis van zonden ook zij, zij is alleen niet genoeg. De leer der ellende staat niet op zichzelf, maar bereidt die der verlossing en der dankbaarheid voor. Ja, wie zijne zonde en ellende recht inziend en belijdt, is reeds een geloovige. In de Zondagsafdeelingen van den Heidelberger Catechismus, die over de ellende handelen, is niet de ongeloovige, maar de Christen aan het woord, die reeds in de eerste afdeeling geroemd heeft in zijn eenigen troost en beleden heeft, dat hij met lichaam en ziele, beide in leven en sterven, niet zijn, maar zijns getrouwen Zaligmakers Jezus Christus eigen is.

De ware, oprechte schuldbelijdenis is reeds een vrucht van het zaligmakend geloof. Want wie zijne zonde in waarheid en ootmoed belijdt, die is immers al tot God gegaan, heeft zich voor zijn aangezicht gesteld en bevindt zich in zijne tegenwoordigheid. En hij kan dit niet doen dan in het geloof, dat God genadig is en groot van goedertierenheid.

Daar is wel eene zekere erkenning van zonden, die buiten het geloof omgaat. Ook kinderen der wereld komen soms tot besef van de diepe ellendigheid van hun bestaan. Kaïn zeide, dat zijne misdaad te groot was, dan dat zij vergeven kon worden, en Judas riep uit, dat hij gezondigd had, verradende het onschuldig bloed. Er is eene taal der vertwijfeling, die niet uit de gebrokenheid des harten geboren wordt, maar afgedwongen wordt door de schrikkelijke gevolgen der zonde. Er is eene wroeging en wanhoop, die niet naar God uitdrijft, maar van Hem doet wegvluchten en tegen Hem doet opstaan. Er is eene droefheid der wereld, die geen onberouwelijke bekeering tot zaligheid, maar den dood werkt.

Maar de ware belijdenis van zonden verschilt van dezen wanhoopskreet hemelbreed en draagt een gansch ander karakter. Zij komt op uit een verslagen geest, die door God niet veracht wordt, maar Hem aangenaam is. Zij gaat niet over de gevolgen, maar over het wezen, over de schuld der zonde, omdat zij God mishaaft en met zijne wet in strijd is. Zij bestaat in een hartelijk leedwezen, dat wij God door onze zonde vertoornd hebben, dat wij tegen zijne gerechtigheid, en meer nog, dat wij zoo zwaar tegen zijne liefde hebben gezondigd. Want, zoo zeide Jezus eenmaal, indien Ik niet gekomen ware en tot hen gesproken had, zij hadden geene zonde, maar nu hebben zij geen voorwendsel voor hunne zonde.

Deze belijdenis gaat gepaard met eene droefheid naar God en werkt eene onberouwelijke bekeering tot zaligheid. Zij wordt voor Gods aangezicht afgelegd en houdt niets voor Hem terug. Zij is vergezeld van en wordt geboren uit het geloof, dat God niet alleen rechtvaardig, maar ook barmhartig en genadig is. Zij is ook reeds eene belijdenis van geloof; zij is uit en door en tot het geloof. Het geloof neemt niet eerst na de kennis der ellende een aanvang, maar gaat er aan vooraf en geeft er de rechte gestalte aan. Boven de wet staat het woord der genade: Ik ben de Heere, uw God. De waarachtige bekeering is een stuk der dankbaarheid.

Daarom zegt de Schrift, dat belijdenis in de tweede

plaats inhoudt belijdenis van den Naam des Heeren. Bekeering en belijdenis van 's Heeren naam behooren bijeen. Want belijdenis van dien naam sluit in de hartelijke, geloovige erkentenis, dat de Heere de God des verbonds is, die zich als barmhartige en getrouwe heeft geopenbaard en al zijne beloften van genade in Christus vervult. Wie zich met waren harte bekeert, bekeert zich tot God, den levenden God, die in Christus een verzoend Vader is.

Toen dan ook in de dagen des Nieuwen Testaments Johannes de Dooper optrad, riep hij niet alleen tot bekeering en belijdenis van zonden, maar wees hij ook heen naar het Lam, dat de zonde der wereld draagt. Hij was geen prediker der wet en der boete alleen, maar ook een heraut van het Evangelie en een prediker des geloofs. Het koninkrijk der hemelen was immers nabij. En na hem kwam degene, die vóór hem geworden was, wien hij niet waardig was den schoenriem te ontbinden. Johannes bediende den doop tot een teeken en zegel van de vergeving der zonden, die in den weg der bekeering geschonken en verkregen wordt.

Heel de inhoud van de belijdenis des geloofs wordt in het Nieuwe Testament telkens saamgevat in de weinige woorden, dat Jezus is de Christus, de Zoon des levenden Gods. Wie Hem als zoodanig belijdt voor de menschen, zal ook eenmaal door Hem beleden worden voor zijnen Vader, die in de hemelen is. In een ernstig oogenblik, toen velen van Jezus' discipelen terug gingen en niet meer met Hem wilden wandelen, vraagde Hij aan de twaalf: Wilt gijlieden ook niet weggaan? Maar Simon Petrus antwoordde in hun aller naam: Heere, tot wien zullen wij heengaan? Gij hebt de woorden des eeuwigen levens. En wij hebben geloofd en bekend, dat gij zijt de Christus, de Zoon des levenden Gods. Zoodra de Kamerling deze goede belijdenis aflegde, werd hij terstond door Philippus gedoopt. Aan de belijdenis, dat Jezus Christus in het vleesch gekomen is, worden de geesten gekend. Zoo wie belijdt, dat Jezus de Zoon Gods is, God blijft in hem en hij in God.

Jezus, de beloofde Messias, de van God gezalfde profeet en priester en koning — dat is de korte inhoud van heel

het Christelijk geloof. Het is de kern der openbaring, het hart der H. Schrift, de pit en het merg van alle belijdenis, het centrale dogma van alle waarheden des heils, het middelpunt, van waaruit alle stralen der kennis Gods naar den omtrek zich uitbreiden. De persoon van Christus bepaalt het wezen des Christendoms.

Met de belijdenis nam de gemeente hare eigene, zelfstandige plaats in te midden van Joden en Heidenen. Door haar was zij van beiden gescheiden. Van haar uit kwam zij tot altijd rijker ontvouwing van haar geloof en haar leven. Eerst werd een ieder gedoopt, die belijdenis deed van den Heere Jezus. Straks werd deze belijdenis uitgebreid tot die van den naam des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes. In de twaalf artikelen van ons algemeen, ongetwijfeld, Christelijk geloof ontving deze doopsbelijdenis eene breedere ontwikkeling. En later werden al deze artikelen in de verschillende confessies der Christelijke kerk dieper ingedacht en nader omschreven. De belijdenissen zijn samen aan takken en bladeren gelijk, ontsproten aan den éénen stam, die in het geloof dat Jezus de Christus is, bij den aanvang in den bodem der gemeente werd geplant.

Immers wordt in dezen korten geloofsinhoud schepping en val, zonde en ellende ondersteld. De gansche persoon van Christus met zijne namen en naturen, met zijne ambten en staten ligt er als in kiem in besloten. Heel de orde des heils, voor den enkele, voor de menschheid, voor de wereld, is er ingewikkeld in begrepen. In het kruis van Christus, dat den Joden eene ergernis en den Grieken eene dwaasheid is, zijn zonde en genade, wet en evangelie, recht en barmhartigheid, schuld en vergeving vereend en verzoend. Over dat kruis heen bieden God en wereld, hemel en aarde, engelen en menschen, volken en natiën elkander de vredehand aan. Want daardoor heeft God de wereld met zichzelf verzoend, de zonden haar niet toerekenende, en over alle overheden en machten getriumfeerd.

In de genade van onzen Heere Jezus Christus zijn wij de liefde des Vaders deelachtig en genieten wij de gemeenschap des Heiligen Geestes.

6. De verscheidenheid der belijdenis.

Wij hooren ze in onze talen de groote werken Gods spreken. Hand. 2:11.

Met de korte belijdenis, dat Jezus was de Christus, de Zoon des levenden Gods, kon de gemeente in den eersten tijd volstaan.

Maar lang heeft deze tijd van het eenvoudige, kinderlijke geloof niet geduurd en kon hij niet duren. De bestrijding van buiten, zoowel als het in eigen kring ontwakende denken drong de gemeente, om hoe langer hoe klaarder, zich rekenschap te geven van den inhoud van haar geloof.

En van dat oogenblik af openbaarde zich allerlei verschil en strijd. Met de eenheid der belijdenis was het weldra voor goed gedaan. Ofschoon kerk en staat ten allen tijde door dwangmiddelen van allerlei aard de eenheid, ware het ook slechts in schijn, trachtten te bewaren, heeft toch het proces der verdeeling en scheiding zich voortgezet tot op den huidigen dag. Er is verschil en tweedracht onder de Christenen alom. Kerken en personen staan in den naam van Christus en met beroep op zijn woord vijandig tegenover elkander. De veelvormigheid van het Christelijk geloof neemt nog voortdurend toe. Aan een herstel der eenheid valt nimmer meer te denken.

Daar ligt in deze gedeeldheid der Christenheid eene groote teleurstelling. Wij hebben immers maar éénen God, den Vader, uit welken alle dingen zijn en wij tot Hem, en maar éénen Heere, Jezus Christus, door welken alle dingen zijn en wij door Hem. De gemeente is één lichaam en één geest, gelijkerwijs zij ook geroepen is tot ééne hope harer beroeping, en slechts één Heer, één geloof, één doop bezit. Jezus bad zelf om de eenheid zijner discipelen, opdat de wereld gelooven mocht, dat de Vader Hem gezonden had. Zoo zouden wij dan verwachten, dat ook ééne de belijdenis zoude zijn, die van de lippen der gemeente vloeide.

Meer nog, de bestaande gedeeldheid is niet alleen eene smartelijke teleurstelling, zij is ook eene groote zonde voor God. Wij kunnen als Christenen er ons niet diep genoeg over verootmoedigen. Zij bevat eene zware aanklacht tegen ons, wijl zij in de duisternis van ons verstand en in de liefdeloosheid van ons hart haar voornaamste oorzaak heeft.

Deze verdeeldheid mag ook niet daarmede vergoelijkt worden, dat de belijdenissen, die allengs in de Christelijke Kerk naast elkander zijn komen te staan, zouden op te vatten zijn als verschillende uitdrukkingen van eene en dezelfde waarheid. Want die belijdenissen loopen niet louter in taal en stijl, in woorden en uitdrukkingen uiteen. Maar zij staan dikwerf ook in de zaken tegenover elkander, zoodat de eene bevestigt, wat de andere ontkent. De verkiezing uit genade of uit een voorgezien geloof, de rechtvaardiging uit het geloof alleen of uit de werken der liefde, de geestelijke of de lichamelijke tegenwoordigheid van Christus in het avondmaal zijn geen verschillende benamingen voor dezelfde zaak, maar zijn opvattingen, die elkander weerspreken. De verscheidenheid in de belijdenis mag niet verward worden met de dwaling, die er vanwege de verduistering onzes verstands binnensluipen kan.

Onverschillig en onzijdig mogen en kunnen wij dus niet zijn tegenover de belijdenissen, die in de Christelijke Kerk zijn opgekomen en naast elkander voortbestaan. Wij kunnen de goede bedoeling waardeeren van al die Christenen, die in vroeger of later tijd pogingen hebben aangewend, om de vurig begeerde eenheid der Kerk van Christus, hetzij op gewelddadige, hetzij op kunstmatige wijze, in stand te houden of ook opnieuw tot stand te brengen.

Maar toch dienen wij rekening te houden met het feit, dat al deze pogingen, in weerwil van de uitnemendste bedoelingen, geen andere uitkomst hebben gehad, dan dat de waarheid erdoor vervalscht, de vrijheid erdoor onderdrukt en dikwerf de verdeeldheid er nog door toegenomen is. Want wie uit onpartijdigheid aan alle partijen zich onttrekt, loopt gevaar, zelf het hoofd te worden eener nieuwe partij.

Voorts is nooit te vergeten, dat God ook in de geschiedenis, met al hare ongerechtigheden en dwalingen,

zijne hand heeft en dat Hij daarin zijn wijzen raad uitvoert. Zijne voorzienigheid gaat over alle dingen, zoodat er niets bij geval geschiedt, allermint in de Christelijke kerk, over welke Christus in bijzonderen zin door den Vader tot Hoofd en Heer is aangesteld. De immer voortgaande splitsing der Christenheid is een feit, dat niet buiten Gods regeering kan omgaan, dat in zijn raad is opgenomen en bepaald, en waarmede Hij dus ook buiten allen twijfel zijne hooge en wijze bedoelingen heeft.

Ofschoon daarom in geenerlei opzicht de zonde te vergoelijken valt, welke in deze verdeeldheid werkt en openbaar wordt, toch is het ter anderer zijde onbillijk, het velerlei goede te miskennen, dat in en door deze scheiding en scheuring verkregen wordt. Wat de mensch ten kwade heeft gedacht, denkt God menigmaal ten goede. Uit de duisternis kan Hij het licht, uit den dood kan Hij het leven, uit de schande der menschen kan Hij heerlijkheid voor zijn naam doen voortkomen. Zoo ver is God van goddeloosheid en de Almachtige van onrecht, dat Hij zelfs de zonde gebruiken en dwingen kan, om mede te arbeiden aan de glorie van zijne deugden en de bevestiging van zijn rijk.

Zoodra de waarheid, gelijk zij in Christus geopenbaard en door de opostelen verkondigd was, zich weerspiegelde in het menschelijk bewustzijn, werd zij zeer zeker ook aanstonds van haar zuiverheid beroofd en met allerlei dwaling vermengd; ketterijen en scheuringen dagteekenen reeds uit den apostolischen tijd. Maar zoo werd zij toch ook allengs steeds klaarder in haar rijkdom en veelzijdigheid verstaan, en kreeg de gemeente door het oog des geloofs altijd dieper inzicht in de geheimen des heils, welke God in zijn woord voor haar neergelegd en ten toon gespreid had.

Immers zijn de menschen reeds in het natuurlijke eindeloos van elkander verscheiden. Geslacht en leeftijd, aanleg en karakter, opvoeding en omgeving, land en volk, tijd en plaats, rang en stand, verscheidenheid der gaven van verstand en hart brengen in de beschouwing en opvatting der dingen zeer groote wijzigingen aan. Geen twee menschen zijn volkomen aan elkander gelijk.

En deze verscheidenheid, welke van nature bestaat,

wordt door de genade niet uitgewischt. Want de genade onderdrukt en vernietigt de natuur niet, maar zij herstelt en vernieuwt haar en doet de natuurlijke verscheidenheid nog toenemen door de verscheidenheid der geestelijke gaven, welke wel alle gewerkt worden door één en denzelfden Geest, maar door dien Geest toch aan een iegelijk in het bijzonder worden uitgedeeld, gelijkterwijs Hij wil.

God heeft in de eenheid de verscheidenheid lief. De gansche schepping getuigt daarvan, de natuur met haar bergen en dalen, met haar zeeën en eilanden; de aarde met hare rijken van delfstoffen en planten, van dieren en menschen; de hemel met zijne planeten en sterren; de hemel der hemelen met zijne duizenden van heilige engelen. De heerlijkheid van het oneindige rijke wezen Gods spiegelt in de werken zijner handen zich af. In de schepselen worden Gods deugden en volmaaktheden openbaar.

En nog klaarder en voller treedt die verscheidenheid ons in de herschepping tegemoet. Daar is allereerst Christus, de schoonste van alle kinderen der menschen, op wiens lippen genade en waarheid uitgestort zijn. En dan om Hem heen in bonte, dichte rijen de patriarchen en profeten, de apostelen en evangelisten, de martelaren en hervormers, de gansche schare der verlostten, die gekocht zijn door zijn bloed en vernieuwd door zijn Geest. Verscheiden zijn zij in den hemel, verscheiden waren zij op aarde. En al die verscheidenheid komt, zelfs door de dwaling en de schuld der menschen heen, aan de kennis der waarheid, aan de roem der genade ten goede. Christus neemt ze in dienst en siert er zijn kerk mede. De H. Geest gebruikt ze, om door allen in hun eigen taal de groote werken Gods te doen verkondigen. Eens, aan het einde, wordt door de gemeente uit alle talen en volken, geslachten en natiën Gode de eere en de heerlijkheid gebracht.

Om deze reden verwondert het ons niet, dat in alle verscheidenheid van belijdenis de verschillende verhouding zich afspiegelt, waarin de genade tot de natuur wordt gesteld. Het wezen der Christelijke religie bestaat daarin, dat de schepping des Vaders, door de zonde verwoest, weer in den dood van den Zone Gods wordt hersteld en

door de genade des H. Geestes herschappen wordt tot een koninkrijk Gods. De groote vraag, die altijd en overal terugkeert, is daarom deze, in welke verhouding de genade zich stelt tot de natuur. Practisch moet ieder mensch die verhouding voor zichzelf regelen, in zijn denken en leven, in zijn willen en handelen. En op uitgebreider terrein komt ze telkens opnieuw aan de orde, in kerk en staat, in gezin en maatschappij, in kunst en wetenschap. Wat is het verband tusschen schepping en herschepping, van de rijken der aarde en het koninkrijk der hemelen, van humaniteit en Christendom, van hetgeen van beneden en hetgeen van boven is?

Al naar gelang van zijne persoonlijke eigenaardigheid zal ieder mensch deze verhouding anders bepalen en ook in zijn leven anders toepassen. Het maakt een groot verschil, of de genade gedacht wordt als leer of als leven; of zij beschouwd wordt als een bovennatuurlijk toevoegsel aan de natuur, dan wel als een geneesmiddel tegen de krankheid der zonde; of zij bestemd is voor het hart en de binnenkamer alleen, dan wel voor heel het rijke menschenleven; of zij alleen dient tot zaliging der ziel of wel de strekking heeft, om Gode eer te bereiden uit al zijne werken. Door dit verschil ontstaan er onder de geloovigen, zelfs onder de leden van eene zelfde kerk, allerlei kleinere en grootere verscheidenheden in de belijdenis. De waarheid is wel ééne, maar zij weerkaatst zich in het bewustzijn der menschen op onderscheidene wijze. Ééne zon schijnt wel aan den hemel maar elk ziet haar met zijn eigen oog.

In deze en soortgelijke verscheidenheden, waarbij eene of andere zijde der waarheid in het oog gevat en op den voorgrond geplaatst wordt, gaan de verschillen in de belijdenissen der Christelijke Kerk zeker volstrekt niet op. Maar al zijn deze verschillen nog zoo groot, wij mogen toch de eenheid niet over het hoofd zien, die er op duidelijke wijze in openbaar wordt. Zoo licht loopen wij gevaar van eenzijdigheid. Het valt niet tegen te spreken, dat er verschil en strijd is over menig artikel des geloofs. Maar starende op wat de geloovigen van elkander scheidt, vergeten wij toch al te licht datgene, wat hen samen-

houdt en verbindt. Achter de oneenigheid wijkt de overeenstemming dikwerf al te diep voor onzen blik terug.

En toch is ook deze overeenstemming aanwezig. De geloovigen zijn alleen één, niet uitsluitend in geestelijk opzicht, wijl zij al te zamen Christus ingelijfd en leden van zijn lichaam zijn, maar ook nog in dien uitwendigen zin, dat een zichtbare band alle Christelijke kerken en belijdenissen omsloten houdt en tegenover alle niet-Christenen afzondert.

Wat is er geen Christendom *boven* de geloofsverdeeldheid. De verschillen tusschen de ontelbare Christelijke kerken en belijdenissen zijn aan de punten van overeenstemming niet mechanisch toegevoegd. Men kan de eerste van de laatste niet aftrekken, zoo, dat er een volkomen gelijke som overblijft. Elke belijdenis is een organisch geheel. De Roomsche is Roomsch, ook in de belijdenis van de twaalf artikelen des geloofs, welke door alle kerken worden aangenomen. Gereformeerden en Luther-schen, Wederdoopers en Remonstranten zijn van elkander onderscheiden niet alleen in de leer van de verkiezing, van de kerk, van het sacrament, maar ook in die van God, van Christus, van schepping en voorzienigheid, van verzoening en rechtvaardiging.

Maar er is toch een Christendom in de geloofsverdeeldheid; eene eenheid, die, goed bezien, veel grooter en van oneindig meer beteekenis is dan al wat de geloovigen onderling verdeelt en scheidt. Al moge die eenheid zich niet laten losmaken uit de verscheidenheid, zij is desniettemin waarlijk en werkelijk in haar aanwezig en komt er klaar en duidelijk in voor den dag. En al bepaalt zich eene geschreven confessie dikwerf hoofdzakelijk tot uiteenzetting van het verschil; in de ongeschreven artikelen, in de gebeden, in de vruchten des geloofs, in de werken der barmhartigheid komt eene treffende overeenstemming aan het licht. De onvolkomen belijdenis der lippen laat menigmaal aan het geloof des harten geen recht wedervaren.

Zoo blijkt het dan de raad en wil des Heeren te zijn, dat de eenheid des geloofs en der kennis van den Zone Gods, door de verscheidenheden en zelfs door de tegenstelling heen zich een weg bane, om eenmaal aan het einde

der geschiedenis luisterrijk te voorschijn te komen. Als in de toekomst het lichaam van Christus zijn vollen wasdom zal hebben bereikt en gekomen zal zijn tot een volkomen man, tot de mate der grootte der volheid van Christus; dan zullen alle heiligen samen met elkander ten volle begrijpen, welke de breedte en de lengte en diepte en hoogte zij der liefde van Christus, die de kennis te boven gaat, opdat zij vervuld worden tot al de volheid Gods.

7. De algemeenheid der belijdenis.

Niemand dan roeme op menschen want alles is uwe. Hetzij Paulus, hetzij Apollos, hetzij Cephas, hetzij de wereld, hetzij leven, hetzij dood, hetzij tegenwoordige hetzij toekomstige dingen, zij zijn allen uwe; doch gij zijt van Christus en Christus is Gods.

1 Cor. 3: 21—23.

De verscheidenheid der belijdenis maakt op hare algemeenheid geen inbreuk. Al zijn er vele kerken, wij belijden als Christenen toch allen te zamen ééne, heilige, algemeene kerk, welke in de vele en velerlei kerken der Christenheid, zij het ook menigmaal op zeer gebrekkige wijze, tot openbaring komt.

Algemeen, katholiek, is de Christelijke belijdenis in dien zin, dat zij over de gansche aarde zich uitbreidt, alle ware geloovigen omvat, voor alle menschen geldt, en voor de gansche wereld beteekenis heeft. Het Christendom is wereldgodsdienst, bestemd voor iederen stand en rang, voor elke plaats en tijd. En het meest katholiek is die kerk, welke dit internationaal en kosmopolitisch karakter van de Christelijke religie in haar belijdenis het zuiverst

uitgedrukt en in de praktijk het ruimst toegepast heeft.

Deze algemeenheid van den Christelijken godsdienst hangt rechtstreeks samen met de eenheid Gods, die erin geleerd wordt. God is één en daarom kunnen zijne woorden en werken onderling nimmer strijden. Alle dingen hebben hun verband en systeem in zijn bewustzijn, in zijn wil, in zijn raad. Zij bestaan alle te zamen in den Zoon, die het beeld des onaanzienlijken Gods is, de eerstgeborene aller creaturen, door wien en tot wien alle dingen zijn geschapen. En deze Zoon is tevens de Christus; de weg, de waarheid en het leven, zonder en buiten wien niemand tot den Vader kan komen; de eenige naam, onder den hemel gegeven, opdat menschen daardoor zalig zouden worden; het hoofd der gemeente, in wien de Vader in de volheid heeft doen wonen, opdat Hij door Hem, vrede gemaakt hebbende door het bloed des kruises, alle dingen verzoenen zoude tot zichzelf, hetzij de dingen, die op aarde, hetzij de dingen, die in de hemelen zijn.

Het Christendom is daarom de absolute religie, de eenige wezenlijke, ware religie. Het duldt geen andere godsdiensten als van ongeveer gelijke waarde naast zich. Het is uit zijn aard onverdraagzaam, gelijk de waarheid ten allen tijde onverdraagzaam is en moet zijn tegenover de leugen. Zelfs stelt het er zich niet mede tevreden, om de eerste der godsdiensten te zijn, maar maakt er aanspraak op, om de eenige, echte volle religie te wezen, die al wat er waars en goeds in andere godsdiensten voorkomt, in zich opgenomen en vervuld heeft. Christus toch is niet een mensch naast anderen, maar de Zoon des menschen, die door de opstanding krachtiglijk is bewezen de Zone Gods te zijn naar den Geest der heiligmaking en van den Vader ontvangen heeft een naam boven allen naam, opdat in dien naam zich buige alle knie en alle tong belijde, dat Hij de Heere is, tot heerlijkheid Gods des Vaders.

In deze eenheid ligt de algemeenheid der Christelijke religie vanzelve opgesloten. Wijl er maar één God is, is Hij de Schepper aller dingen. Omdat er maar één Middelaar Gods en der menschen is, is Hij de Zaligmaker der gansche wereld. En naardien er maar één Geest is, uit-

gaande van den Vader en den Zoon, is deze de eenige Leidsman der waarheid, de uitsluitende Leeraar der kerk, de algenoegzame trooster van alle geloovigen.

De H. Schrift predikt deze algemeenheid des Christendoms op de duidelijkste en schoonste wijze. De Vader heeft de wereld liefgehad en daarom zijnen eeniggeboren Zoon gezonden, opdat een iegelijk, die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe. In dien Zoon heeft God de wereld met zichzelf verzoend, de zonden haar niet toerekenende. Christus kwam op aarde, niet om de wereld te veroordeelen, maar om haar te behouden. Hij is het licht, het leven, de Zaligmaker der wereld, eene verzoening niet alleen voor onze zonden, maar voor de geheele wereld. In Hem zijn alle dingen in den hemel en op aarde met God verzoend, en worden zij ook alle vergaderd tot één. De wereld, die door den Zoon is gemaakt, is ook voor den Zoon als haren erfgenaam bestemd. Eens worden alle koninkrijken onzes Heeren en zijns Christi.

Deze groote, heerlijke waarheid is veelszins geloochend en miskend. Daar zijn in den loop der eeuwen vele Christenen geweest, en ze zijn er nog, die aan het Evangelie wel eene beteekenis voor het godsdienstig-zedelijk leven toekennen, maar die zijn invloed ook daartoe beperken en van zijne waardij voor het natuurlijk leven, voor gezin en maatschappij en staat, voor wetenschap en kunst geen besef hebben. Ja, velen hebben gemeend, dat de herschepping vijandig tegen de schepping overstond, dat de genade de natuur te niet deed, en dat daarom het best en het meest Christen was hij, die uit de wereld zich terugtrok en in de eenzaamheid zich opsloot.

En pleitbezorgers van het ongeloof hebben hier gaarne gebruik van gemaakt en triumfantelijk uitgeroepen, dat het Christendom vijandig was aan alle cultuur en daarom in elk geval voor de menschheid van den tegenwoordigen tijd niet meer paste. In vroegere eeuw moge het eene uitnemende roeping hebben vervuld, en nog moge het heden ten dage voor een of anderen zwaarmoedige van geest ten troost verstrekken in zijn leed; voor de menschheid in haar geheel genomen is het Christendom verouderd en

der verdwijning nabij. Beschaving, wetenschap, kunst, handel, nijverheid — dat zijn de goden, die thans voor het aangezicht des menschen henegaan en hem uit het diensthuis verlossen. Maar het Evangelie van Christus heeft afgedaan; zijn rijk is niet van deze wereld en heeft tot deze wereld niets te zeggen. Ja, heel de godsdienst hebbe in kerk en binnenkamer nog eenig recht van bestaan, op de markt des levens is voor hem geen plaats meer. Godsdienst heeft niets met politiek van doen. In de scholen der wetenschap, in de tempels der kunst, in de raadzalen des lands wordt de Almachtige er buiten gehouden. De vrijmaking der wereld van God en Goddelijke dingen wordt voortgezet ten einde toe.

Er ligt in deze beschouwing eene waarheid, die niet miskend mag worden. Jezus is wel op aarde gekomen en heeft het natuurlijke leven aangenomen, maar Hij nam het aan, om het te verloochenen en wederom af te leggen aan het kruis. Hij was niet gehuwd, oefende geen beroep uit in de maatschappij, bekleedde geen ambt in den staat. Hij was geen man der wetenschap en geen beoefenaar der kunst. Zijn gansche leven was een offerande, welke zich voltooide in zijn overgave in den dood. Hij kwam om te sterven. De dood was het doel van zijn leven. Gelijk Hij zelf getuigde, dat Hij niet gekomen was om gediend te worden, maar om te dienen en zijne ziel te geven tot een rantsoen voor velen.

En zoo deed Hij niet alleen voor zichzelf. Hij eischt ook van zijne jongeren, dat zij Hem zullen navolgen en wandelen in zijne voetstappen. Wie het kruis niet opneemt, kan zijn discipel niet zijn. Wie zijn leven behouden wil, zal het verliezen, maar wie het verliezen zal om zijnentwil, die zal het vinden. Wie vader of moeder liefheeft boven Hem, is zijns niet waardig, maar wie om zijns naams wil alles verlaat, zal honderdvoud ontvangen en het eeuwige leven beërven. Om in te gaan in het koninkrijk der hemelen, moet het ergerende oog worden uitgerukt en de ergerende hand worden afhouden, want het is beter verminkt het leven in te gaan, dan twee handen en twee voeten en twee oogen hebbende, in het helsche vuur geworpen te worden.

Van dezen strengen eisch van het Evangelie des kruises mag niet worden afgedaan. Het Evangelie moge zijn voor den mensch, het is in geen enkel opzicht naar den mensch. Wie het fatsoeneeren wil naar den geest der eeuw, naar de meeningen van den dag, berooft het van zijne kracht, en doet niets dan teleurstelling op, indien hij meent, er op die wijze ingang aan te zullen verschaffen. Want Christus is nu eenmaal geen staatkundig leider, noch maatschappelijk hervormer geweest; zijn Evangelie is niet geschikt om dienst te doen als een sociaal programma: de Schrift is geen wetboek, noch ook een handboek voor kunst of wetenschap; de bediening des woords is geen prediking van menschelijke wijsheid; de regeering der kerk geen heerschappij en geen machtsoefening; de diaconie geen instelling tot oplossing van het probleem der armoede.

Tot dat alles is Christus niet gekomen en is zijn woord ons niet gegeven. Christus is Zaligmaker — dat is zijn naam en zijn werk, niets anders, niets meer, maar ook niets minder dan dat. Zijne offerande is eene verzoening der zonden. Zijn Evangelie is eene blijde boodschap der heiligen. Het Christendom is godsdienst, geen wijsbegeerte.

Maar dat is het dan ook geheel en volkomen, de ware, echte, volle religie, de herstelling van de rechte verhouding tot God, en daarom ook van die tot alle schepselen. Zaligmaker is Christus, niets anders; maar dat is Hij dan ook zoo volkomen, dat zijn Evangelie eene kracht Gods tot zaligheid is voor een iegelijk, die gelooft.

En daarom stoot Hij niemand of niets van zich af. Rijken, die geens dings gebrek meenen te hebben, zendt Hij ledig henen, maar armen heeft Hij met goederen vervuld. Over Pharizeën, die aan hunne eigene gerechtigheid meenen genoeg te hebben, spreekt Hij zijn driewerf herhaald: wee, uit. Maar tollenaren en zondaren noodigt Hij tot zich, zieken geneest Hij, kreupelen doet Hij wandelen, melaatschen reinigt Hij, blinden opent Hij de oogen, dooden wekt Hij op, over kinderen breidt Hij zegenend zijne handen uit, aan armen verkondigt Hij het Evangelie van het koninkrijk Gods, en goeddoende en zegen verspreidende gaat Hij alom het land door.

En niets menschelijks acht Hij daarbij zich vreemd. Anders dan Johannes de Dooper, is Hij gekomen etende en drinkende, zoodat Hij zelfs een vraat en wijnzuiper gescholden werd. Hij zat aan bij de bruiloft te Kana, nam uitnoodigingen tot maaltijden aan, verbood zijn discipelen het vasten, stelde de vreugde der toekomstige zaligheid onder het beeld van een feestmaal voor, beloofde zijn jongeren in den laatsten nacht zijns levens, dat Hij thans wel niet meer van de vrucht des wijnstoks met hen drinken zou, maar dat Hij die eenmaal nieuw met hen zou drinken in het koninkrijk zijns Vaders.

De ordeningen van het natuurlijke leven erkent en eerbiedigt Hij op alle terrein, want Hij is niet gekomen, om de werken des Vaders, maar alleen, om die des duivels te verbreken. Hij betaalt de belasting, weigert tusschen twee over eene erfenis twistende broeders als scheidsrechter op te treden, beveelt den keizer het zijne te geven, schrijft onderwerping voor aan hen, die op den stoel van Mozes gezeten zijn, en verbiedt zijn discipelen zelfs in de bangste ure het zwaard te gebruiken. Nooit spoort Hij aan tot verzet; altijd worden woorden der liefde van zijne lippen gehoord. Hebt uwe vijanden lief; zegent ze, die u vervloeken; doet wel dengenen, die u haten; en bidt voor degenen, die u geweld doen en u vervolgen.

Ook de natuur heeft Hij lief met kinderlijke vreugde. Hij geniet van haar schoon en verkwikt zich aan hare heerlijkheid. Een open oog heeft Hij voor het gras der aarde en de leliën des velds, voor de vogelen des hemels en de visschen der zee. Wijnstok en vijgeboom, mostaardzaad en tarwegraan, druif en doorn, vijg en distel, akker en kudde, vischvangst en koopmanschap dienen Hem tot beelden en gelijkenissen bij zijn onderwijs aangaande de hemelsche dingen. Heel de natuur spreekt Hem van den Vader, die in de hemelen is en die zijne zon laat opgaan over boozen en goeden en regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen. En zoo weinig keurt Hij alle weelde af, dat Hij, als Maria Hem eenmaal zalft met eene uitgelezene zalve, niet met zijne jongeren over de verkwisting klaagt, maar het kostbaar eerbewijs gaarne en met dankbaarheid aanvaardt.

En wat alles afdoet — Jezus heeft het natuurlijke leven wel afgelegd, om onzentwil, maar Hij heeft het ook wederom aangenomen en is opgestaan uit de dooden. Toen Hij in zijn vleesch onze zonden gedragen had op het hout en aldus het natuurlijke leven van zijn schuld en vloek en dood had bevrijd, toen heeft Hij het ook weder tot zijn eigendom gemaakt, maar nu herboren, vergeestelijkt, geheiligd. De lichamelijke opstanding van Christus uit de dooden is het afdoend bewijs, dat het Christendom niet vijandig tegen iets menschelijks en natuurlijks overstaat, maar de schepping alleen van al het zondige verlossen en volkomen Gode heiligen wil.

Geen ander is de weg, dien de discipelen van Jezus te bewandelen hebben. Wie Jezus wil volgen, moet wel alles verlaten, maar ontvangt ook alles terug, dertig- en zestig- en honderdvoud. Wie ééne plante met Hem geworden is en in de gelijkmaking zijns doods, zal dit ook zijn in de gelijkmaking zijner opstanding. Wie met Hem lijdt, wordt ook met Hem verheerlijkt, niet eerst in den hemel, maar aanvankelijk reeds hier op aarde. Want wie gelooft, heeft het eeuwige leven en wordt vernieuwd van dag tot dag. Langs het kruis naar de kroon, door den dood tot het leven — dat is de weg voor Jezus en zijne discipelen beiden.

Maar daarom keert ook alles door den dood heen in de opstanding tot hen terug. Met Christus gestorven en opgewekt, leven zij voorts den tijd huns vleesch in het geloof des Zoons van God, die hen liefgehad en zichzelf voor hen heeft overgegeven. Ofschoon der wereld gekruisigd, gaan zij toch niet uit de wereld, maar worden in haar door den Vader van den Booze bewaard. Zij blijven in de roeping, in welke zij geroepen zijn. De Jood, die tot den Heere bekeerd wordt, behoeft zich de voorhuid niet aan te trekken; en de Griek, die tot het geloof komt, behoeft zich niet te laten besnijden. De dienstknecht blijft een dienstknecht, ook al werd hij een vrijgelatene des Heeren; en de vrije blijft vrij, ook al werd hij een dienstknecht van Christus. De ongeloofige man wordt geheiligd door de vrouw, en de ongeloofige vrouw wordt geheiligd door den man.

Alle natuurlijke ordeningen blijven; ze worden niet revolutionair omvergeworpen, maar alleen door den nieuwen geest herschapen. Want het koninkrijk der hemelen is niet spijze en drank, maar rechtvaardigheid en vrede en blijdschap door den Heiligen Geest. Alle schepsel Gods is goed en er is niets verwerpelijk, met dankzegging genomen zijnde, want het wordt geheiligd door het woord van God en door het gebed. Slechts hebben de geloovigen te bedenken al wat waarachtig is, al wat eerzaam is, al wat rechtvaardig is, al wat rein is, al wat liefelijk is, al wat wel luidt. Overigens is alles het hunne, omdat zij Christi zijn en Christus Gods is.

Zoo is de godzaligheid tot alle dingen nut, hebbende de belofte, niet alleen van het toekomende, maar ook van het tegenwoordige leven. Wie het koninkrijk der hemelen en zijne gerechtigheid heeft gezocht, worden alle dingen in den schoot geworpen. De beste Christen is de beste burger. Met zijne belijdenis staat hij niet buiten of tegenover het natuurlijke leven. Maar hij draagt ze hoog en fier de wereld in, en plant overal de banier van het kruis. Het Evangelie van Christus is eene blijde boodschap voor alle creaturen, voor verstand en hart, voor ziel en lichaam, voor gezin en maatschappij, voor wetenschap en kunst. Want het bevrijdt van de schuld en verlost van den dood, Het is eene kracht Gods tot zaligheid voor een iegelijk, die gelooft.

8. De plicht tot belijdenis.

Want gij zijt duur gekocht, zoo ver-
heerlijkt dan God in uw lichaam en geest,
welke Godes zijn. 1 Cor. 6 : 20.

Belijden heeft wel in het hart zijn wortel en oorsprong, maar is toch zelf naar zijn aard en karakter een zaak van den mond, een werk van de lippen.

Er zijn echter velen van meening, dat bij het belijden het laatste bijkomstig en een willekeurig toevoegsel, in elk geval een overtollig goed werk is. En zij weten deze meening met schoone redenen te versieren; bij het persoonlijk geloof in Christus en voor de zaligheid der ziel komt het op het hart, maar niet op uitwendig lippenwerk aan. Zwijgend belijden en in stilte getuigen heeft meer waarde en draagt rijker vrucht, dan het spreken van groote woorden en het bezigen van vrome termen. Jezus heeft zelf gezegd: niet een iegelijk, die tot mij zegt: Heere, Heere! zal ingaan in het koninkrijk der hemelen, maar die daar doet den wil mijns Vaders, die in de hemelen is. Beter is het in de binnenkamer voor God te belijden, dan om in het openbaar met de waarheid te koop te loopen en de parelen voor de zwijnen te werpen. Het koninkrijk der hemelen is immers ook niet van deze wereld, het komt niet met uitwendig gelaat, het woont binnen in ons. De mensch ziet aan wat voor oogen is, maar de Heere ziet het harte aan.

Tegenover de groote onwaarheid en leugen, welke er heerscht in het belijden met den mond, is deze herinnering aan de noodzakelijkheid van de bekeering des harten volkomen op hare plaats. Er is een schrikkelijke huichelarij in het werk der lippen ingeslopen. Er is eene ten onrechte zogenoemde rechtzinnigheid, welke in het uitwendig en verstandelijk aannemen der leer den grond der rechtvaardiging voor Gods aangezicht zoekt. Werkheiligheid is zonde, maar

niet minder kwaad is de leerheiligheid, welke bovendien de hoogheid des harten doet neerzien op de schare, die de wet niet kent, en in werken der barmhartigheid en der liefde ten eenenmale onvruchtbaar is. Daarom is het tegenover alle valsche orthodoxie altijd weer roeping en plicht, om op het hart den nadruk te leggen en tot oprechtheid voor des Heeren aangezicht op te wekken. Want valsche lippen zijn den Heere een gruwel, maar die trouwelijk handelen, zijn zijn welgevallen. Hij scheidt geen welbehagen in een volk, dat Hem met den mond genaakt en met de lippen eert, doch het hart verre van Hem houdt. Hij vraagt van een iegelijk mensch in de eerste plaats het hart, omdat daaruit de uitgangen des levens zijn. Christen te wezen bestaat niet daarin, dat men groote woorden spreke, maar dat men met God groote daden doe.

Doch dit alles neemt in het minst niet weg, dat de Heilige Schrift aan het getuigenis der lippen groote waarde hecht en op de belijdenis des monds gansch bijzonder gesteld is. Er is geen boek, dat even onbeschroomd als de Schrift alle huichelarij ontmaskert, en tegelijk zoo hoog de beteekenis van het woord en de kracht der getuigenis schat.

Sprekende is niet meer of minder dan eene wezenlijke eigenschap Gods, zijn eeuwig, onveranderlijk werk. Sprekende, genereert de Vader eeuwiglijk uit zijn wezen den Zoon, die het Woord is, het gesprokene en tevens zelf sprekende Woord, dat in den beginne bij God en zelf God was. Sprekende in en door het woord, brengt God alle dingen uit het niet te voorschijn, onderhoudt en regeert, herschept en vernieuwt Hij ze. Zijn spreken is doen, zijn woord is kracht, Hij spreekt en het is, Hij gebiedt en het staat. Hij roept de dingen, die niet zijn, alsof ze waren.

Ook in dit opzicht is de mensch geschapen naar Gods beeld. Hij ontving van zijn Schepper niet alleen verstand en hart, maar ook tong en taal, en is daarom geroepen niet alleen tot denken en gevoelen, maar ook tot spreken en getuigen. Zijn spreken moet een loven zijn, een verkondiging van de groote werken Gods. Zoo loven Hem de engelen, als zij, staande voor den troon, de een tot den ander zeggen: heilig, heilig, heilig is de Heere der heir-

scharen, de gansche aarde is van zijne heerlijkheid voll! Zoo prijzen Hem de gezaligden, als zij zingen het gezang van Mozes, den dienstknecht Gods, en het gezang des Lams zeggende: groot en wonderlijk zijn uwe werken, Heere, Gij almachtige God, rechtvaardig en waarachtig zijn uwe wegen, Gij Koning der Heiligen; wie zoude U niet vreezen, Heere, en uwen naam verheerlijken? Ja, telkenmale worden in de Heilige Schrift alle schepselen opgeroepen, om den naam des Heeren te loven. Looft den Heere, alle zijne heirscharen, gij zijne dienaars, die zijn welbehagen doet! Looft den Heere, alle zijne werken, aan alle plaatsen zijner heerschappij! Loof den Heere, mijne ziele!

Te midden van al die sprekende en lovende schepselen mag de mensch niet zwijgen, die het woord tot uiting zijner gedachte ontving. Hij kan ook niet zwijgen. Zijn zwijgen zelfs wordt voor toestemmen gerekend. Neutraliteit is voor den mond even goed als voor het hart onmogelijk. Wie Christus niet belijdt, verloochent Hem. Het zwijgen gaat welhaast in twijfel, ongeloof, vijandschap over. De tong is een vuur, eene wereld der ongerechtigheid; zij besmet het geheele lichaam, ontsteekt het rad onzer geboorte en wordt ontstoken van de hel; zij is ontembaar, een onbedwingelijk kwaad, vol van doodelijk venijn. Als wij door haar God den Heere niet loven, dan vervloeken wij door haar menschen, die naar de gelijkenis Gods zijn gemaakt.

Daarom is het er God bij de herschepping ook om te doen, dat de mensch weer spreke en love en zijne deugden verkondige. God verlost de tong niet minder dan het hart, de taal evengoed als de gedachte. Hij maakt den mensch weer vrij naar ziel en lichaam beide, en maakt ook zijne tong weer los en opent zijne lippen. Hij vervult den mond met gelach en de lippen met gejuich. Gedachte en woord behooren ook bijeen en kunnen niet gescheiden worden; het woord is de voldragen, de tot vrijheid en zelfstandigheid gekomen gedachte. De gedachten in het binnenste van den mensch zijn als het ware de takken, en de woorden zijn daarvan de bloesems en vruchten, welke door mond en lippen heen uitspruiten en tot rijpheid komen. En ook

van deze vrucht der lippen, bestaande in offeranden des lofs, is God de Schepper en Formeerder.

Dies bidden ook de vromen des Ouden Testaments: Heere, open mijne lippen, zoo zal mijn mond uwen lof verkondigen. Laat mijn mond vervuld worden met uwen lof, den ganschen dag met uwe heerlijkheid. Als God zijn Geest uitzendt, wordt Mozes' bede verhoord, dat al het volk Gods profeten mochten zijn. Dan beginnen zonen en dochteren, jongelingen en ouden van dagen, dienstknechten en dienstmaagden te profeteeren, en een iegelijk in zijne taal de groote werken Gods te verkondigen. Dan is zwijgen onmogelijk. De mond loopt over van wat het hart vervult. Van U, Heere, zal mijn lof zijn in eene groote gemeente. Ik zal U met mijn gansche hart loven. Ik zal den naam des Heeren, des Allerhoogsten, psalmzingen. Ik zal al zijne wonderen vertellen. Ik zal Hem loven onder de volken. Ik zal den Heere loven ten allen tijde; zijn lof zal geduriglijk in mijnen mond zijn. Ik zal Hem loven in eeuwigheid.

Zoozeer is God op deze vrucht der lippen gesteld, dat Hij tegenover degenen, die Hem smaden en lasteren, zelfs uit den mond van kinderen en zuigelingen, zich lof bereidt en sterkte grondvest. Als de discipelen zwijgen, zullen de steenen haast roepen. God eischt den ganschen mensch op voor zijn dienst. Hij wil, dat de mensch Hem liefhebben zal met verstand en hart, met mond en tong en alle krachten. En als de mensch vanwege de zonde Hem zijne eere onthoudt, dan is Hij het zelf, die door Christus uit de wereld eene gemeente vergadert, welke de deugden verkondigt Desgenen, die haar uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht. Het is God zelf, die zijn volk daartoe roept en verplicht, bekwaam en gewillig maakt. Hij drijft er hen toe aan door zijn Geest, want deze leidt hen in de waarheid, doet hen Jezus als den Heere belijden, getuigt in hen van hun kindschap en doet hen luide roepen: Abba, Vader. Omdat zij duur zijn gekocht, voor den prijs van het bloed des Zoons, zijn zij geroepen om God te verheerlijken in hun lichaam en geest, welke Godes zijn.

Deze plicht der belijdenis van 's Heeren naam rust op iederen geloovige. In het belijden met den mond komt uit,

of wij het meenen, of het ons heilige ernst is, of de liefde Gods ons gaat boven de vriendschap der wereld. Het is de proef op de som, de ijk op het geloof, de kroon op het werk Gods in ons. In het belijden keert door de opening der lippen tot God weer, wat Hij uit genade door zijnen Geest aan geloof en liefde in onze harten gewrocht heeft. Het is geen harde plicht, geen zwaar gebod, maar een liefdedienst, die nooit verdriet, een zalig voorrecht, eene hoogere eere. Er bestaat voor een menschenkind geen heerlijker werk, dan om God te mogen belijden en zijnen lof te verkondigen.

Zulk een voorrecht is het belijden voor den enkelen geloovige, en dat is het eveneens voor de gemeente in haar geheel. Zij gelooft, daarom spreekt zij. Zij belijdt door de eeuwen heen. Zij geeft tegenover vriend en vijand rekenschap van de hope, die in haar is. Haar getuigenis is als eene stemme veler wateren. Zij spreekt haar geloof uit in hare samenkomsten en godsdienstige handelingen, in hare gebeden en zangen, in hare werken van barmhartigheid en gaven der liefde. Zij belijdt altijd en overal. Zij is en kan niet anders zijn dan een belijdende gemeente.

Hoogst eenzijdig is het, bij de belijdenis der gemeente uitsluitend of ook zelfs in de eerste plaats aan de geschreven uitdrukking van haar geloof te denken. Zeker heeft de kerk daaraan langzamerhand om der dwalingen en der ketterijen wil behoefte gekregen. En ook als de gemeente daarmede optreedt in het midden der wereld, legt zij een heerlijk getuigenis af van haar geloof.

Geheel zonder grond is aan de gemeente van Christus dit recht, om haar geloof in geschrifte uit te spreken en voor de zuivere handhaving ervan te doen waken, van verschillende zijden ontzegd. Want zij doet met zulk eene geschreven belijdenis aan het woord Gods niets te kort, doch ontvouwt slechts den inhoud van dat woord naar de mate des geloofs en der kennis, welke haar in een gegeven tijd is geschonken. Zij tast er het gezag der Schrift niet mede aan, maar tracht dit er juist door te handhaven, en is er op hare hoede mede, dat de Schrift worde prijs gegeven aan de willekeur van den enkele. Zij bindt er de

gewetens niet door, maar maakt deze vrij van de telkens opkomende dwalingen der menschen en streeft er naar, om alle gedachten gevangen te leiden tot de gehoorzaamheid van Christus. Zij snijdt er de ontwikkeling niet mede af, maar poogt deze te houden en te leiden in het rechte spoor, in het spoor der opbouwning en niet der nederwerping. De belijdenis der kerk staat niet naast, veel minder boven, maar diep beneden de Heilige Schrift. Deze is en blijft de eenige, volmaakte, genoegzame regel des geloofs en des levens.

Ook al zou eene kerk haar geloof niet schriftelijk vaststellen, zij zou toch altijd, zoolang en voorzoover zij eene kerk is, eene belijdenis hebben. Maar als zij haar geloof beschrijft, verkrijgt zij daardoor het voordeel, dat de waarheid, in zoo verre zij die heeft erkend, ongeschonden wordt overgeleverd van geslacht tot geslacht en te beter tegen alle bestrijders gehandhaafd kan worden. Aan de belijdenis der kerk komt eene groote opvoedkundige waarde toe. De enkele groeit bij het opwassen in haar in en neemt ze straks vrij en zelfstandig over. Gelijk een kind op ieder terrein langzamerhand ingaat tot den arbeid der voor-geslachten, zoo leeft het ook van jaar tot jaar in de geestelijke erfenis der vaderen in.

Niemand begint van voren af aan. Ieder staat op de schouders dergenen, die vóór hem geweest zijn. Elk mensch teert van de schatten, welke ouders en voorouders voor hem bijeenvergaderd hebben. Alleen komt tot ons allen de eisch, om wat wij van de vaderen geërfd hebben, zelve met inspanning van alle krachten te verwerven en tot ons eigendom te maken. Zoo aanvaardt ook het kind de belijdenis der kerk, opdat deze straks vrij en zelfstandig de uitdrukking worde van zijn persoonlijk geloof.

Maar daarom ook, hoe hoog de geschreven belijdenis sta, zij mag nooit worden losgemaakt van het persoonlijk geloof, en ook nimmer worden losgerukt uit de samenhang met al de getuigenissen en daden, waarmede de gemeente zich onderscheidt van en zich stelt tegenover de wereld. Zij is geen document dat om zijne eerwaardige oudheid ons bindt. Zij draagt geen gezag, dat door het grijs verleden ons opgelegd wordt. Maar zij wordt, evenals alle

andere handelingen van oogenblik tot oogenblik door het geloof der gemeente gedragen en bezield en gaat alzoo mede van geslacht tot geslacht. Zij is heden ten dage nog onze belijdenis, niet omdat zij door de vaderen opgesteld, en van hen aan ons is overgeleverd, maar omdat zij, gelijk voor hen in vorige eeuwen, zoo ook thans voor ons nog is de zuiverste uitdrukking van ons geloof, de duidelijkste uiteenzetting van de waarheid Gods, de schoonste uitstalling van de schatten des heils, welke door God in Christus geschonken zijn.

Van der jeugd aan tot de belijdenis der kerk opgevoed, belijden wij thans daarin ons eigen geloof.

9. De tegenstand der belijdenis.

Maar ik maak u bekend, broeders, dat het Evangelie, hetwelk van mij verkondigd is, niet is naar den mensch. Gal. 1:11.

Belijden gaat in tegen vleesch en bloed, tegen wereld en satan.

Van nature staat ieder mensch vijandig tegen de verkondiging van Jezus als den Christus over. Den oppervlakkige kan het vreemd toeschijnen, dat het Evangelie ten allen tijde zoo sterken tegenstand heeft ontmoet. Het is toch een blijde boodschap voor alle creaturen; het spreekt van niets dan genade en vrede en zaligheid; het eischt niets en geeft alles. En toch vindt het overal verzet en vijandschap; den Joden is het eene ergernis en den Grieken eene dwaasheid. Voor den mensch moge het zijn, naar den mensch is het niet. Het is niet zoo, als het zijn zoude, wanneer menschen het hadden uitgedacht; het is

van Goddelijken oorsprong en daarom niet in overeenstemming met de gedachten en wenschen, met de lusten en neigingen van den mensch. Verstand en hart, begeerte en wil, ziel en lichaam komen tegen het Evangelie van Christus op. En in dat verzet wordt de mensch van buiten af door heel de wereld, door het gansche rijk der duisternis gesteund.

Er is zeker verschil in de omstandigheden. Veel minder ernstig is de tegenstand in dagen van vrede en rust, dan in tijden, wanneer de gemeente door de wereld verdrukt en vervolgd wordt. Er behoort meer moed toe, om voor Christus uit te komen in eene goddelooze omgeving van zondaars en spotters, dan in een kring van verwanten en vrienden, die saam de waarheid belijden. En er is sterker geloofskracht toe noodig, om zich het kruis van Christus niet te schamen in een kring van aanzienlijken en geleerden, dan te midden van eenvoudige lieden op een afgelegen dorp.

Maar in beginsel is de tegenstand toch overal dezelfde. Want vleesch en wereld en satan zijn allerwege gelijk, en de grootste en sterkste vijand, die tegen de belijdenis van Christus zich verzet, woont in ons eigen hart. De vormen, waarin de vijandschap optreedt, mogen uiteenloopen, altijd en overal is aan de belijdenis van 's Heeren naam een verloochenen van ons zelve, een dragen van het kruis verbonden. Smaad en verachting worden het deel van een ieder die, in welken kring dan ook, met de wereld breekt en Jezus gaat volgen.

Zelfs als het geloof in het hart is gewerkt en tot belijden dringt, hoeveel is er dan nog, dat telkens weer de lippen gesloten en van het vrijmoedig uitkomen voor Jezus' naam terughoudt!

Ziet het maar in Petrus, die in de ure des gevaars zijn Meester verloochent en later nog in Antiochië uit vrees voor de broeders uit de besnijdenis aan geveinsdheid zich schuldig maakt. En Petrus was toch de voornaamste der apostelen, die om zijne heerlijke en vrijmoedige belijdenis van Jezus' Messiasschap den naam van Rots ontving, en die door zulk eene vurige liefde aan zijn Heiland zich ver-

bonden gevoelde, dat hij met Jezus in den dood wilde gaan en de mogelijkheid eener verloochening verre van zich wierp. Als hij vallen kon en gevallen is, wie zal dan staande blijven? En voor wien is de waarschuwing overbodig, dat wie meent te staan, toezie, dat hij niet valle?

De geschiedenis der Christelijke kerk houdt vele schoone voorbeelden van standvastig martelaarschap ons voor oogen, maar zij weet ook te verhalen van duizenden bij duizenden, die in de ure der verzoeking het geloof verloochenden, of langs slinksche wegen aan de belijdenis zich onttrokken. Als verdrukking of vervolging komt om des woords wille, wordt terstond geërgerd degene, die het woord eerst wel hoorde en met vreugde ontving, maar die geen wortel heeft in zichzelf en slechts is voor eenen tijd.

Er zijn zoovele gevaren, waaraan de geloovige blootgesteld is; zoovele klippen, waarop hij dreigt te stranden. Begeerlijkheid der oogen, begeerlijkheid des vleesches en grootschheid des levens; vreeze voor het verlies van naam en eere, van goed en bloed, spannen zich beurtelings of te zamen in, om den discipel van Jezus af te rukken van de vastigheid des geloofs. En onder al deze beproëving en verzoeking oefent de zoogenaamde valsche schaamte misschien nog de eerste kracht. Want ook als de verdrukking en vervolging voorbij is, werkt zij voort en doet hare duizenden en tienduizenden vallen. In hooge en lage kringen, onder armen en rijken, te midden van geringen en aanzienlijken, stelt de valsche schaamte aan de belijdenis van 's Heeren naam hare zware hindernissen in den weg.

Daar is iets diep vernederends in, dat wij ons eigenlijk in den grond van ons hart voor Jezus schamen. Want Hij was een mensch, die het land doorging, goeddoende en zegenende; die zachtmoedig was en nederig van harte; en die wel gestorven is aan een kruis, maar ook, zijne wederpartijders rechters zijnde, gansch onschuldig tot dezen smadelijken dood werd veroordeeld. Er moet iets bij ons niet in orde zijn, wij moeten zedelijk krank zijn, als wij voor zulk een mensch ons schamen en zijn naam niet op onze lippen durven nemen.

Schaamte is in het algemeen een onaangenaam gevoel, dat zich bij ons met een zekeren toestand of handeling verbindt, als daardoor anderer achting voor ons verminderd wordt. Zij kan iets goeds zijn. Als Adam na zijne overtreding van Gods gebod zich schaamt, bewijst hij daarmee, dat hij zijne daad als een kwaad gevoelt en besef heeft van zijn val. Schaamte is volstrekt niet altijd eene vrucht des geloofs, maar komt ook voor bij den natuurlijke mensch en strekt ten bewijze, dat de mensch door de zonde geen dier en geen duivel geworden is, maar dat hij mensch gebleven is en nog een gevoel van zijne waardigheid en eere heeft overgehouden.

Doch naast deze ware en goede, bestaat er ook eene valsche, verkeerde schaamte. Zij komt dan bij ons voor, als wij ons verlegen gevoelen over iets, dat in zichzelf goed is, maar toch in de schatting van anderen ons kan doen dalen. Zoo schamen wij ons menigmaal over de goede indrukken, welke de prediking des Evangelies in ons achterlaat; over de beschuldigingen van ons geweten; over het berouw, dat na eenige zondige daad in ons op komt; over de weekhartigheid en aandoenlijkheid, die zich in sommige omstandigheden van ons meester maakt. Wij zijn bevreesd, dat anderen, dit bemerkende, er ons om verachten en bespotten zullen; dat wij er onzen naam van moedige, krachtige menschen door verliezen zullen.

Deze valsche schaamte nu is het, welke ons menigmaal ook ten opzichte van het Evangelie des kruises overvalt. Wij schamen ons over de gemeente, welke uit niet vele wijzen en machtigen en edelen bestaat. Wij schamen ons over den Bijbel, die zoo vreemd en zoo wonderlijk is en door de mannen van beschaving en wetenschap verworpen en bestreden wordt. Wij schamen ons over Christus, die beweerde de eeniggeboren Zoon van God, de Gezalfde des Vaders te zijn. Wij schamen ons over zijn kruis, dat den Joden eene ergernis en den Grieken eene dwaasheid was. Wij schamen ons over heel de bijzondere openbaring Gods, welke ons aan onszelven ontdekt en in onze geestelijke armoede tentoonstelt.

En wij maken ons bezorgd, dat wij ons aan de zijde van

Christus scharende, onzen naam en onze eere als mensch bij onszelven en bij anderen geheel verliezen zullen en een voorwerp zullen worden van verachting en spot, van smaad en verdrukking. Wij vreezen, dat door de belijdenis van Christus onze waardigheid, onze persoonlijkheid, ons mensch-zijn benadeeld zal worden en schade zal lijden.

Zelfs aan de valsche schaamte ligt dus nog een donker besef ten grondslag, dat wij eenmaal naar Gods beeld geschapen zijn en een zekeren stand en eere hebben op te houden. De achting van zichzelf en van anderen is ten slotte niemand onverschillig, omdat hij in zijn diepsten val nog mensch blijft en den naam van mensch, dat is van Gods beeld en gelijkenis, blijft dragen.

Maar dit besef werkt onder invloed der zonde thans in averechtsche richting. Want het is wel zoo, dat wij, aan Christus ter zaliging ons overgevende, in achting bij onszelven en bij anderen dalen en heel onzen naam en onze eere bij menschen verliezen. Maar die achting berust op een waan, en die naam en die eere zijn op eene inbeelding gebouwd. Immers houden wij onszelven van nature voor rijk en verrijkt en geens dings gebrek hebbende. Doch als wij het Evangelie omhelzen, zien wij in, dat wij arm en blind en naakt zijn en alles behoevende.

En zoo ook is onze eere bij menschen voor het grootste gedeelte aan onkunde en vertoon te danken. De kunst in den omgang met menschen bestaat daarin, dat wij ons eigenlijke, ware wezen verbergen en hen een oordeel over onzen persoon laten vormen naar ons uitwendig, aangeleerd gedrag. God is waarachtig, maar alle mensch is leugenachtig; hij spreekt niet altijd onwaarheid, maar hij is onwaar; hij is leugenachtig in zijn bestaan zelf. Zijn en schijn, wezen en openbaring, innerlijk en uiterlijk zijn bij hem in tegenspraak. Terwijl de mond soms overvloeit van liefde en het gelaat niet dan vriendschap toont, komen uit het hart des menschen voort booze bedenkingen, doodslagen, overspelen, hoererijen, dieverijen, valsche getuigenissen, lasteringen. De heilige, die den mensch innerlijk kende en tot op den bodem zijns harten doorzag, zou van hem in ontzetting wegvluchten. En onvergelijklijk groot

is de liefde van Christus geweest, die wist wat in den mensch was en desniettemin hem opzocht en zich voor hem overgaf in den dood.

Zoo leven wij eigenlijk bij ons zelve en bij anderen in een waan en eene inbeelding. Wij geven goed beschouwd, als wij gelooven in Christus, niets wezenlijks prijs, want we hebben niets wezenlijks. Wij geven alleen den waan prijs, dat wij leven, dat wij rijk en verrijkt zijn, dat wij geens dings gebrek hebben. De schrikkelijkste ellende der zonde bestaat nog niet daarin, dat wij blind zijn, maar zij is hierin gelegen, dat wij, blind zijnde, nochtans meenen, dat wij zien. Zonde is schuld en smet en schande, maar zij is ook nog dwaasheid en onverstand.

En die waan wordt bij ons door het woord des Heeren verstoord. Die inbeelding moeten wij afleggen, als wij door Christus behouden willen worden. Want Christen — dat is in eigen en anderer oordeel voor niets te achten, het oordeel Gods over zichzelf te aanvaarden en alleen op zijne genade te hopen. De belijdenis van Christus sluit in, dat wij onszelven en alles verliezen, onzen naam en onze eere, ons goed en bloed, onze ziel en ons leven. En het is juist daartegen, dat de valsche schaamte zich verzet. De zucht tot zelfbehoud, in schijn, dringt en drijft den mensch, om met inspanning van al zijne kracht het Evangelie te weerstaan.

Het bedenken des vleesches is vijandschap tegen God; het onderwerpt zich der wet Gods niet, het kan ook niet. De natuurlijke mensch begrijpt niet de dingen, die des Geestes Gods zijn. En hij verstaat ook niet, dat zelfverlies de eenige weg is tot waarachtig zelfbehoud.

10. De kracht der belijdenis.

Daarom maak ik u bekend, dat niemand, die door den Geest Gods spreekt, Jezus eene vervloeking noemt, en niemand kan zeggen, Jezus den Heere te zijn, dan door den Heiligen Geest. 1 Cor. 12:3.

Wat onmogelijk is bij de menschen, is echter mogelijk bij God. Uit Hem is al onze bekwaamheid. Alle oprecht belijden komt op uit het geloof des harten, dat eene gave Gods is, eene vrucht van de werking des Heiligen Geestes.

Al had Christus ook alles volbracht, het zou vruchteloos zijn geweest, indien Hij na zijn hemelvaart niet den Heiligen Geest had gezonden, die in alle waarheid leidt. Want de gansche wereld staat van zichzelf tegen Christus over en heeft de duisternis liever dan het licht. Maar de Heilige Geest is gekomen, om van Christus te getuigen in het midden der wereld. Hij is de eenige, maar ook de almachtige getuige van Christus. Allen smaden Christus, maar de Heilige Geest verheerlijkt Hem. Allen veroordeelen Christus, maar de Heilige Geest rechtvaardigt Hem. Allen verwerpen Christus, maar de Heilige Geest neemt het voor Hem op en bepleit zijne zaak bij de gewetens der menschen. Allen noemen Christus eene vervloeking, maar de Heilige Geest zegt, dat Hij de Heere is, tot heerlijkheid Gods des Vaders.

Hij getuigt van Christus in het woord, dat Hij door profeten en apostelen te boek stellen deed. Hij getuigt van Christus in de wereld, welke hij overtuigt van zonde, gerechtigheid en oordeel. Hij getuigt van Christus in de gemeente, die Hem belijdt als haar Heere en haar God. Hij getuigt van Christus in het hart van ieder geloovige, die zich daardoor een kind Gods weet en Abba, Vader roept. En tegen dat getuigenis des Geestes is ten slotte niemand en niets bestand. Zoodra deze Geest des Heeren

met het woord zijne almachtige werking paart, wordt het hardste hart verbroken, de stramste knie gebogen, de stoutste mond gestopt. Voor zijne getuigenis hebben al onze gedachten en overleggingen niets te beteekenen; zij spatten als een zeepbel uiteen. Niemand, die door den Geest Gods spreekt, noemt Jezus eene vervloeking, en elk, die dien Geest ontving, belijdt Hem als zijn Heiland en Heere.

Maar dan ook, als het geloof in het hart is geplant, blijft tegenover de velerlei verzoeking tot ontrouw altijd weer de werking des Geestes van noode, die het geloof tot belijdenis met woord en daad doet overgaan. Want het is God, die in ons niet alleen het willen werkt, maar ook het werken naar zijn welbehagen. Van Hem is beide de kracht des geloofs en de vrijmoedigheid der belijdenis.

Daarom bad David: dat God zijnen Heiligen Geest niet van hem nemen en met een vrijmoedigen Geest hem ondersteunen mocht. Toen Petrus en Johannes eenmaal stonden voor den hoogen raad, en daarna losgelaten zijnde, hun wedervaren aan de broederen verhaalden, hieven allen eendrachtig hunne stem op tot God, zeggende; nu Heere, zie op de dreigingen der tegenstanders en geef Uwen dienstknechten met alle vrijmoedigheid Uw woord te spreken. En nadat het gebed geëindigd was, werd de plaats, waar zij zich bevonden, bewogen en zij werden allen vervuld met den Heiligen Geest en spraken Gods woord met vrijmoedigheid. Zelfs een Paulus verzocht de voorbede der gemeente, dat hem het woord gegeven wierd in de opening des monds met vrijmoedigheid, om de verborgenheden van het Evangelie bekend te maken.

Voor den dienaar des woords in de eerste plaats, maar voorts voor elken geloovige is deze vrijmoedigheid tot spreken en getuigen onmisbaar. Zij bestaat in de onvervaardheid, om in vast geloofsvertrouwen open en vrij voor elk en een iegelijk van de waarheid Gods in Christus getuigenis te geven. Zij is gegrond in het zalig bewustzijn van de wegneming der schuld, in de vrijmoedigheid, om toe te gaan tot den troon der genade en in den gebede alles van Hem te begeeren. En zij wordt in ons versterkt door de vele voorbeelden van kloeke en standvastige be-

lijdenis van welke Schrift en geschiedenis ons verhaalt.

Daar is allereerst het voorbeeld van Christus. Hij was in zichzelf het woord, de waarheid, de volkomene openbaring Gods. En Hij kwam in eene wereld, die in het booze lag en aan de leugen dienstbaar was. Zijne verschijning alleen, zonder meer, was een protest, dat den haat en de vijandschap der wereld opwekken moest. Zij kon Jezus niet dulden. Zijn bestaan was haar oordeel. En daarom spande zij alles in, om deze rechtvaardige van de aarde te verdelen. Maar Jezus bleef zijn Vader getrouw en Hij werd Hem gehoorzaam tot den dood des kruises toe. Alle verzoeking weerstond Hij, alle vijandschap verdroeg Hij, voor den Joodschen raad hield Hij zijn Goddelijk Zoonschap staande, en onder Pontius Pilatus legde Hij de goede belijdenis af. Zoo betoonde Hij zich te zijn de waarachtige en getrouwe getuige, de apostel en hoogepriester onzer belijdenis, die ons een voorbeeld heeft nagelaten, opdat wij zijne voetstappen zouden navolgen.

Daar zijn voorts de vele duizenden der engelen, tot wier gemeenschap de geloovigen gekomen zijn in Christus Jezus. Ook zij sporen aan tot volharding in den strijd. Want zij begeleiden Christus op al zijne wegen en klommen op en daalden neer op den Zoon des menschen al de dagen zijner aardse omwandeling. Zij volgen de gemeente op haar gang door de wereld en worden ten dienste uitgezonden van degenen, die de zaligheid beërven zullen. Zij zijn begeerig om in te zien in de verborgenheden des heils en verblijden zich over iederen zondaar, die zich bekeert. Zij worden in het allervolmaakste gebed om hunne volvaardige gehoorzaamheid ons ten voorbeeld gesteld en moeten door ons bekend gemaakt worden met de veelvuldige wijsheid Gods.

Daar is al verder de groote wolke van getuigen, die om ons ligt, de gansche triumfeerende kerk, wier leden niet als ooggetuigen onzen kamp gadeslaan, maar toch als geloofsgetuigen door hun voorbeeld ons bemoedigen en tot navolgen wekken. Zij hebben voor een deel bespottingen en geeselen beproefd en ook banden en gevangenis. Maar zij hebben de goede belijdenis zich niet geschaamd en

volhard tot den einde toe. En dagelijks wordt hun aantal vermeerderd. Eene schare, die niemand tellen kan, vormen thans reeds de geesten der volmaakte rechtvaardigen, die in de hemelen zijn opgenomen en onze voorgangers en voorbeelden zijn in de trouwe belijdenis van Christus.

Daar is eindelijk ook de strijdende kerk op aarde, die bij het vasthouden van de onwankelbare belijdenis der hope ons steunt. Er is wel naar waarheid gezegd, dat ieder Christen zoo vast gelooven moet, dat hij, ook al vallen allen rondom hem af, nochtans onwrikbaar pal blijft staan. Maar de mensch is toch in den regel voor zulk een eenzaamheid niet bestemd en bestand. God kan wel zooveel genade schenken, dat wij, schoon van allen verlaten, met vroolijken moed ons pad blijven loopen. Maar gewoonlijk houdt Hij ons toch staande in en door de gemeenschap der heiligen. Want gelijk wij in één lichaam vele leden hebben en de leden allen niet dezelfde werking hebben, alzoo zijn wij velen één lichaam in Christus, maar elkeen zijn wij malkanders leden. En als zoodanig hebben alle geloovigen gemeenschap aan den Heere Christus en alle zijne schatten en gaven en moet elk zich schuldig weten, om zijn gaven ten nutte en ter zaligheid der andere lidmaten gewillig en met vreugde aan te leggen.

Zoo zijn de belijders van Christus toch nimmer alleen. Soms in eene bepaalde plaats en op een gegeven tijd kunnen zij zich eenzaam en verlaten gevoelen. Maar ook dan blijkt nog menigmaal, dat duizenden met hen de knieën voor Baäl niet bogen. En als ze uit de benauwdheid hunner ziel zich oprichten en om zich zien over de gansche aarde en door de eeuwen heen, zijn zij leden eener gemeenschap, die van den beginne tot het einde der wereld door den Zone Gods uit het gansche menschelijk geslacht in eenigheid des waren geloofs vergaderd, beschermd en onderhouden wordt. De gemeente van Christus is de kern der menschheid, het zout der aarde, het licht der wereld. Wie van haar een levend lidmaat is, telt de besten en de grootsten en edelsten van ons geslacht, profeten en apostelen en kerkvaders en martelaars en hervormers, onder zijne

broeders en zusters. En aan hun spitse staat de getrouwe Getuige, de Eerstgeborene uit de dooden, de Overste van de koningen der aarde.

Allerminst bestaat er in ons vaderland reden, om ons moedeloos terug te trekken en in de eenzaamheid op te sluiten. Want de Christenen zijn nergens en nooit eene secte, al worden zij ook overal tegengesproken, maar zij zijn dit allerminst in Nederland, welks volksbestaan uit de Hervorming geboren is. Het Christelijke is hier te lande echt nationaal; en de belijders der Gereformeerde religie zijn geen vreemdelingen of bijwoners, maar burgers en huisgenooten, kinderen van die vaders, die op dwaling en gewetensdwang met hun goed en bloed de waarheid en de vrijheid bevochten hebben.

Indien wij al deze dingen bedenken, hoedanigen behooren wij dan niet te zijn in getrouwe belijdenis en heiligen wandel! Er behoort de kracht des geloofs toe, om tegen den stroom op te roeien en te verdragen, dat alle menschen kwalijk van ons spreken, al is het ook liegende en om des Evangelies wil. Er gaat een betooverenden invloed van de massa op den enkele uit. Het gevaar is in iederen kring zoo groot, om zich te onderwerpen aan het getal en zich te schikken naar de meerderheid.

Maar daartegenover kunnen de geloovigen zich bemoeiden met de gedachte, dat zij al te zamen gekomen zijn tot den berg Zion en de stad des levenden Gods, tot het hemelsche Jeruzalem en de vele duizenden der engelen, tot de algemeene vergadering en de gemeente der eerstgeborenen, die in de hemelen opgeschreven zijn, en tot God, den Rechter over allen, en de geesten der volmaakte rechtvaardiging, en tot den Middelaar des Nieuwen Testaments.

Zoo hebben wij dan niets te vreezen, want die bij ons zijn, zijn meer dan die bij hen zijn.

11. Het loon der belijdenis.

Een iegelijk dan, die mij belijden zal voor de menschen, dien zal Ik ook belijden voor mijn Vader, die in de hemelen is. Matth. 10 : 32.

Aan de trouwe belijdenis van 's Heeren naam is een loon verbonden, dat groot is in de hemelen.

Van een loon, dat bij de wederkomst van Christus aan zijne geloovigen zal worden uitgereikt, spreekt de Heilige Schrift geduriglijk. Het wordt geschonken als vergoeding voor hetgeen de discipelen van Jezus hier op aarde om zijnentwil verloochend, geleden of ook aan goede werken van barmhartigheid en liefde volbracht hebben. En de Schrift aarzelt niet, om door de voorspiegeling van zulk een loon de geloovigen tot trouwe volharding in hunne belijdenis aan te sporen. Zij maakt er zich niet bezorgd over, dat zij daardoor een valsch beginsel zal indragen in de practijk der godzaligheid, dat zij er aanleiding toe geven zal, om de deugd te beoefenen om het geluk, en God te dienen ter wille van de hemelsche zaligheid.

Want schoon herhaaldelijk van loon sprekende, is zij van allen loondienst afkeerig. Het loon, dat den trouwen strijders wacht, is niet verplicht, is geen hun van nature toekomend recht, is geen schuldige betaling voor geleverden arbeid. Zulk een loon kent de Schrift niet en snijdt zij door de verhouding, waarin zij den mensch als schepsel tot zijn Schepper plaatst, bij den wortel af. Wie alles gedaan heeft, wat hem bevolen was, is nog maar een onnutte dienstknecht. De mensch is en heeft van zichzelf niets, en kan daarom ook Gode, van wien hij volstrekt afhankelijk is, niets toebrengen. Hij kan niets geven omdat hij alles ontvangen moet. Hij is geen partij tegenover God, die eigene, onvervreembare rechten heeft, en in den vorm van een contract loon voor den te leveren arbeid bedingen kan.

Maar God heeft zijnerzijds vrijwillig zich verbonden om allen, die wandelen in zijne wegen, rijkelijk te kronen met gaven van zijne gunst. Daartoe verplichtte Hij zich in het eerste verbond, als Hij in de gehoorzaamheid aan zijn gebod den weg baande tot het eeuwige leven en de hemelsche zaligheid. Loon in den zin van vergelding voor verrichten dienst was dit niet, want welke evenredigheid bestaat er tusschen de zeer gemakkelijke en op zichzelf verplichte onderhouding van 's Heeren gebod en de onverplichte gave van het eeuwige, zalige leven in de gemeenschap met God?

En evenzoo verplicht Hij zich in het verbond der genade, om aan een iegelijk, die in Christus gelooft, het eeuwige leven te schenken. Maar hier is er voor loon in eigenlijken zin nog veel minder plaats. Want gelooven is niet anders dan aannemen van de gave der genade, welke in Christus verschenen is, en daarom even weinig verdienstelijk als het ingrijpen van het reddingskoord door den schipbreukeling, die op het punt staat om te komen en in de diepte weg te zinken. Maar God is zoo goed, om aan het geloof, niet om zijns zelfs, maar om Christus' wil de vergeving der zonden en de eeuwige zaligheid te verbinden, en door de heerlijkheid, die den geloovigen wacht, hen aan te vuren tot den strijd.

Zoo is het dan beide waar, dat eenerzijds het bezit van alle weldaden des verbonds vóór alle werk zeker gesteld en alleen aan het geloof gebonden wordt, en dat anderzijds met zooveel ernst op goede werken wordt aangedrongen, alsof al die weldaden eerst in dezen weg te verkrijgen waren. De geloovigen zijn uitverkoren van eeuwigheid en moeten toch zich benaastigen, om hunne roeping en verkiezing vast te maken. Zij zijn door het geloof het eeuwige leven deelachtig en zullen dit toch eenmaal als loon voor hunne zelfverloochening uit de hand des Vaders ontvangen. Zij zijn ranken aan den wijnstok, die zonder Christus niets kunnen doen, en toch worden zij vermaand om in Hem, in zijn woord, in zijne liefde te blijven. Zij zijn Gods maaksel, geschapen in Christus Jezus tot goede werken, welke God voorbereid heeft, en

toch hebben zij in dezelve te wandelen. Zij zijn heilig en moeten toch zich heiligen van dag tot dag. Zij hebben het vleesch gekruisigd met zijne begeerlijkheden en worden toch geroepen om hunne leden te dooden, die op aarde zijn. Zij zijn van hunne zaligheid zeker, want Gods verkiezing is onveranderlijk, zijne roeping onberouwelijk, zijn verbond onwankelbaar, zijne belofte ja en amen; en toch worden zij voortdurend aangespoord, om hun zelfs zaligheid uit te werken met vreeze en beving, om getrouw te zijn tot den dood en te volharden tot den einde toe.

De Heilige Schrift bevordert geen lijdelijk maar een werkdadig Christendom. Zij wil, dat de geloovigen altijd meer worden, wat zij zijn; dat zij zich verwerven, wat zij erfd; dat zij hoe langer hoe meer tot hun bezit maken, wat in Christus hun eigendom is. Daarom kan datzelfde, wat eene onverdiende, vrije gave is, ook als een loon worden voorgesteld. Het kan een loon heeten, omdat het geloof en de volharding in dat geloof de eenige weg is, waarlangs de geloovigen ten volle de weldaden deelachtig kunnen worden, welke uit louter genade in Christus geschonken zijn. Zonder heiligmaking zal niemand God zien.

Onder het loon wordt nu eens de hemelsche zaligheid zelve verstaan, en dan weer de verschillende graden van heerlijkheid, die aan de geloovigen naar gelang van hunne werken geschonken zullen worden. Zooals het op aarde is, zal het zijn in den hemel. Er is een verscheidenheid in de eenheid. Eene andere is de heerlijkheid der zon, en eene andere is de heerlijkheid der maan, en eene andere is de heerlijkheid der sterren; want de eene ster verschilt in heerlijkheid van de andere ster. In het Vaderhuis, dat alle kinderen Gods opneemt, zijn vele woningen. Naar mate der getrouwheid ontvangen de gemeenten van den Koning der kerk een eigen sieraad en kroon. Want wij allen moeten geopenbaard worden voor den rechterstoel van Christus, opdat een iegelijk wegdrage hetgene door het lichaam geschiedt, naar dat hij gedaan heeft, hetzij goed, hetzij kwaad.

Dan wordt de scheiding tusschen menschen en menschen voltooid. Bij de eerste komst van Christus, ja reeds bij zijne allereerste aankondiging in de belofte, ving deze crisis,

dit oordeel in de wereld aan. Christus is gekomen tot eene opstanding en tot een val voor velen. Hij kwam niet, om vrede te brengen op de aarde, maar het zwaard, en om den mensch tweedrachtig te maken tegen zijn vader en de dochter tegen hare moeder, en de schoondochter tegen hare schoonmoeder. Hij dwingt allen, om te kiezen vóór of tegen Hem. Zijn woord is een oordeelaar van de gedachten en overleggingen des harten. Zijn Evangelie is eene reuk des levens ten leven of eene reuk des doods ten doode. En die scheiding beëindigt Hij in den dag zijner toekomst, als alles voor zijn rechterstoel openbaar worden zal. Want de Vader heeft al het oordeel den Zoon gegeven, omdat Hij des menschen Zoon is.

Elks lot wordt dan daardoor bepaald, of Christus hem voor den zijne erkent en hem belijden zal voor zijnen Vader, die in de hemelen is. Van zijne openbare belijdenis hangt onze vrijspraak, onze zaligheid af.

Christus heeft zich onzer niet geschaamd bij zijne vleeschwording. Hij had er wel reden toe gehad. Want Hij was zelf de eerstgeborene des Vaders, het afschijnsel zijner heerlijkheid, het uitgedrukte beeld zijner zelfstandigheid, die het geen roof achtte God evengelijk te zijn. En wij waren met schuld beladen, van het hoofd tot de voeten onrein, en der verderfenis onderworpen. Maar toch schaamde Hij zich niet, ons zijne broeders te noemen. Hij schaamde zich onzer niet, noch voor God, noch voor de heilige engelen. Hij nam ons vleesch en bloed aan, ging in in onze natuur en werd ons in alles gelijk, uitgenomen de zonde. En zelfs God schaamde zich niet, in Christus onze God genaamd te worden.

Zoo zal Hij zich onzer dan ook niet schamen in den dag zijner toekomst. Wel komt Hij dan weer, niet als dienstknecht maar als Heer, niet om te lijden, maar om verheerlijkt te worden, niet tot een kruis, maar met eene kroon. Maar toch zal Hij zich onzer niet schamen. Want die opgevaren is verre boven alle de hemelen, is dezelfde, die nedergedaald is in de benedenste deelen der aarde. Hij, die oordeelt, is de Zoon des menschen, die eenmaal kwam, om te zoeken en zalig te maken wat verloren was.

Onze Rechter is onze Heiland, die de zijnen nimmer vergeet en nooit verlaat. Wie mij belijden zal voor de menschen, zoo getuigt Hij, dien zal Ik belijden voor mijnen Vader, die in de hemelen is.

Openlijk, ten aanschouwen der gansche wereld, ten aanschouwen van alle schepselen, zal Hij voor zijne trouwe belijders uitkomen. Hoe veracht zij hier op aarde mogen geweest zijn, Christus zal hun naam op zijne lippen nemen en het uitspreken voor aller oor, dat zij de zijnen zijn, die Hij kocht met zijn bloed en die geen macht ter wereld of ter hel Hem kon ontrooven.

En zooals Christus zegt, zoo zal het zijn. Zijne uitspraak zal van kracht zijn in de gansche schepping. Zijne belijdenis zal gelden voor alle creaturen. Niemand zal er aanmerking op kunnen maken. Niemand zal er tegen op durven komen. Zijn oordeel zal boven alle critiek verheven zijn en hoog boven aller menschen en duivelen oordeel staan. De hemel en de aarde en alle schepselen zullen er eeuwig in berusten.

En wat meer dan dit alles zegt — de Vader zal rusten in dit werk van zijn Zoon. Zooals God na de schepping alles zag, wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed, zoo zal Hij ook aan het einde der dagen met Goddelijk welbehagen nederzien op het groote werk der verlossing, dat door Christus tot stand is gebracht. Als de gemeente zonder vlek en rimpel Hem voorgesteld en het koninkrijk voltooid Hem zal worden overgegeven, dan zal de Vader al de verlost des Zoons tot zijne kinderen aannemen, in zijne gemeenschap doen deelen en van zijne aanschouwing doen genieten.

De openbare belijdenis van de geloovigen door Christus voor zijnen Vader, die in de hemelen is, zal de waarborg hunner eeuwige zaligheid en heerlijkheid zijn.

12. De triumpf der belijdenis.

Daarom heeft Hem ook God uitermate verhoogd en heeft Hem eenen naam gegeven, welke boven allen naam is, opdat in den naam van Jezus zich zoude buigen alle knie dergenen, die in den hemel, en die op de aarde zijn, en alle tong zoude belijden, dat Jezus Christus de Heere is, tot heerlijkheid Gods des Vaders.

Phil. 2 : 9-11.

Diep in 's menschen hart ligt hope verscholen, dat de waarheid het eens zal winnen van de leugen en het goede eenmaal zal triumfeeren over het kwaad.

Alle godsdiensten koesteren die verwachting en spreken van een zege, welke door het rijk des lichts aan het einde der eeuwen over dat der duisternis behaald worden zal. Alle stelsels van wijsbegeerte loopen uit op de schildering van een idealen toestand, waarin de menschheid, van de zuivere lucht der toekomst en van haar helderen zonneschijn omspeeld, in vrede en vreugde leven zal, waar, vrij en goed. Alle menschen jagen naar het paradijs, waarin de onschuld wedergekeerd en welvaart aller deel zal zijn. Zelfs de ongeloofigen geven aan deze zoete hope zich over en droomen van een rijk van het ware, goede en schoone, dat na langer tijd over de gansche aarde zich uitbreiden zal.

Alleen maar, voor die hope ontbreekt genoegzame grond. Want op welken grond kan men aan den triumpf der waarheid en der gerechtigheid gelooven, als er geen God der waarheid en der gerechtigheid is, en geen Christus, door den Vader gezalfd, om het koninkrijk te stichten en den nieuwen hemel en de nieuwe aarde te scheppen? De afgoden der Heidenen zijn het werk der menschenhanden; de toekomstbeelden der wijsbegeerte zijn verzinsels van het menschelijk brein; en het ware, goede en schoone zijn aan-

gename klanken, maar geen krachten, die in staat zijn om zelve zich tot heerschappij over alle menschen te brengen.

Wie daarvan het heil verwacht, ziet zich genooddaakt op menschen te bouwen en van hen te verwachten, dat zij langzamerhand en gelijdelijk de waarheid huldigen en de deugd beoefenen zullen. Maar daardoor blijkt die hope ook aanstonds uiterst zwak te staan. Want er is zeer zeker vooruitgang in stoffelijke welvaart, uitbreiding van 's menschen heerschappij over de natuur, stijgende dienstbaarheid van hare krachten aan de veraangenaming des levens.

Maar met den stoffelijken vooruitgang houdt naar aller erkenenis de zedelijke geen gelijken tred. In onze eeuw, die uit de hoogte op al hare voorgangsters neerziet, wordt het recht met voeten getreden, struikelt de gerechtigheid op de straten, neemt de geldzucht en de gouddorst toe, kent de verheerlijking der macht geen grenzen. Beschaving, wetenschap en kunst treden zelfs in dienst van het brutale geweld. Er is oververzadigdheid van cultuur aan de eene zijde, ellende en jammerklacht aan den anderen kant. En verder dan ooit schijnt de menschheid van het paradijs verwijderd te zijn.

In elk geval is het klaarlijk door de geschiedenis be-
wezen, dat van de inspanning van menschelijke kracht, van de immanente zelfontwikkeling der wereld, geen heil is te verwachten. Als er niets anders is, blijft er alleen voor doffe moedeloosheid en angstige vertwijfeling plaats. Wie zonder God en zonder Christus is, is ook zonder hope in de wereld. Langs lijnen van geleidelijkheid is het koninkrijk der hemelen niet eenmaal op aarde gesticht, en zal het ook in de toekomst niet worden voltooid. De redding, de zaligheid moet komen van boven.

Het is wederom in het geestelijke als in het natuurlijke. Gelijk de aarde haar licht en haar lucht, haar regen en zonneshijn, haar wasdom en vruchtbaarheid moet ontvangen van boven, zoo is de menschheid ook voor haar geestelijk leven afhankelijk van de wereld der onzienlijke en eeuwige goederen, waar Christus is, gezeten aan de rechterhand Gods.

Van boven is daarom nedergedaald Hij, die het licht, het leven, de zaligheid der wereld is. En van boven ver-gadert, onderhoudt en beschermt Hij de gemeente, die zijn lichaam is. Want Hij is verheven tot Hoofd aan 's Vaders rechterhand, opdat Hij alle dingen met zichzelveu vervullen zou, en moet als Koning heerschen totdat alle vijanden onder zijne voeten gelegd zijn.

En zoo komt Hij eenmaal van boven neder. Zijne tweede komst is in de eerste begrepen en vloeit er te harer tijd noodzakelijk uit voort. Zij is er geen willekeurig aanhangsel van, maar is er onlosmakelijk mede verbonden. Want het werk van Christus bestaat in zalig te maken; niet in het openen van de mogelijkheid der zaligheid slechts, maar in het schenken der zaligheid zelve, volkomen en eeuwig.

Zijn werk was alzoo met de verwerving der zaligheid op aarde niet af. Wat zou een Christus ons baten, die alleen voor ons gestorven was en niet ook voor ons leefde en bad en ons ten goede voor Gods aangezicht verscheen? Maar Hij, die nedergedaald is, is dezelfde ook, die op-gevaren is, die verre boven alle hemelen, opdat Hij alle dingen vervullen zoude. Wat Hij verwierf, past Hij ook toe. Wat Hij begon, voleindigt Hij. Hij rust niet en mag niet rusten, voordat Hij zijn volk volkomen heeft zalig gemaakt en hemel en aarde heeft vernieuwd.

Maran-atha, de Heere komt, Hij komt weder om het aan de gansche wereld te toonen, dat Hij de waarachtige, de volkomene Zaligmaker is; dat Hij zalig maakt, niet in naam, maar in der daad en in der waarheid; dat Hij het eeuwige leven schenkt aan allen, die Hem gegeven zijn van den Vader; dat niemand ze uit zijne hand heeft gerukt of rukken kan; dat Hij gisteren en heden dezelfde is en in der eeuwigheid.

Hij komt weder, om met vlammend vuur wrake te doen over alle degenen, die God niet kennen en zijn Evangelie ongehoorzaam zijn; maar ook om verheerlijkt te worden in zijne heiligen en bewonderd te worden in allen, die gelooven; om door alle schepselen erkend en gehuldigd te worden als de Heer, de eenige en waarachtige Heer, tot heerlijkheid Gods des vaders.

Op eenheid van belijdenis loopt dus de geschiedenis der wereld uit. Eenmaal zullen engelen en duivelen, rechtvaardigen en goddeloozen samenstemmen in de erkenning, dat Christus de eeniggeboren Zoon des Vaders en dies de Erfgenaam aller dingen is. Dan zal alle knie zich buigen en alle tong belijden, dat Jezus Christus de Heere is.

Thans kan de belijdenis weersproken en tegengestaan worden. Want zij heeft eene wereld van onzienlijke dingen tot behoud. Om haar waarheid in te zien, is het geloof van noode, dat een vaste grond is der dingen, die men hoopt, en een bewijs der zaken, die men niet ziet. Wij wandelen door het geloof en niet door aanschouwen. De wereld, die alleen met het zienlijke rekt, kan de gemeente tegenspreken, haar geloof dwaasheid achten, en hare hope voor een droombeeld houden. Zelfs is de schijn tegen ons. Want van den dag, dat de vaders ontslapen zijn, blijven alle dingen alzoo, gelijk van het begin der schepping, zoodat de spotters vragen kunnen : waar is de belofte zijner toekomst ?

Maar er komt verandering, Maran-atha. Johannes zag in een gezicht den hemel geopend, en zie, een wit paard, en die daarop zat, was genaamd Getrouw en Waarachtig, en Hij oordeelt en voert krijg in gerechtigheid. En zijne oogen waren als eene vlamme vuurs, en op zijn hoofd waren vele koninklijke hoeden ; en Hij had eenen naam geschreven, die niemand wist dan Hijzelf. En hij was bekleed met een kleed, dat met bloed geverfd was, en zijn naam wordt genoemd het Woord Gods. En de heitlegers in den hemel volgden Hem op de witte paarden, gekleed met wit en rein, fijn lijnwaad. En uit zijnen mond ging een scherp zwaard, opdat Hij daarmede de heidenen slaan zoude. En Hij zal ze hoeden met een ijzeren roede, en Hij treedt den wijnpersbak van den wijn des toorns en der gramschap des almachtigen Gods. En Hij heeft op zijn kleed en op zijn dij dezen naam geschreven : Koning der koningen en Heere der heeren.

Als Christus alzoo in heerlijkheid verschijnt, zal niemand Hem kunnen weerstaan. Allen zullen Hem zien, ook zij, die Hem doorstoken hebben. Zij zullen Hem zien met

hunne eigene, lichamelijke oogen, en geen ongelooft, geen twijfel zal meer mogelijk wezen. Dan zullen alle schepselen het moeten erkennen, dat Christus de Heere is. Zij zullen het moeten erkennen, zoo niet vrij, dan gedwongen, indien niet gewillig, dan onwillig, hetzij met of tegen hun zin. Van den troon in het midden des hemels af, door al de kringen der schepping heen, tot in de diepte van den afgrond toe zal er maar ééne stem weerklinken: Christus de Heere! En alle schepselen saam zullen de knie buigen voor Hem, die wel diep is vernederd en aan een kruis is gestorven, maar die ook uitermate is verhoogd en gezet is op den troon van het heelal aan 's Vaders rechterhand.

Welk eene toekomst, welk een schouwspel! De gansche schepping op de knieën voor Jezus! En op aller lippen de ééne, korte, tot haar uitgangspunt terugkeerende, maar toch alles bevattende, thans door velen gesmade, maar dan door allen erkende blijdenis, dat Christus de Heere is, tot Heerlijkheid Gods des Vaders!

Kom, Heere Jezus, ja kom haastelijk!

Die overwint, die zal bekleed worden met witte kleederen. En Hij, die de zeven Geesten Gods heeft en de zeven sterren, zal zijnen naam geenszins uitdoen uit het boek des levens, en Hij zal zijnen naam belijden voor den Vader en voor zijne engelen.

INHOUD.

	Bladz.
1. De grondslag der belijdenis	7
2. De opvoeding tot de belijdenis	16
3. Het richtsnoer der belijdenis	21
4. Het wezen der belijdenis	29
5. De inhoud der belijdenis	38
6. De verscheidenheid der belijdenis	43
7. De algemeenheid der belijdenis	49
8. De plicht tot belijdenis	57
9. De tegenstand der belijdenis	63
10. De kracht der belijdenis	69
11. Het loon der belijdenis	74
12. De triumpf der belijdenis	79

